

E-Tidskrift 2 - 2016

Idrottsforskaren

Innehåll

Redaktören har ordet	3
Frågor till nydisputerade inom idrott för publikation i SVEBI:s tidskrift Idrottsforskaren	5
Intervju med nydisputerad forskare inom det idrottsvetenskapliga området. Linn Håman berättar om avhandlingen ”Extrem jakt på hälsa”	8
”Idrottsforskaren frågar” Susanne Meckbach nydisputerad inom elitidrott och tränarskap ...	12
Restultat och några reflektioner kring svensk tennis utifrån sommarens Båstadturneringar och DC-matchen mot Holland	15
Reflektioner kring ämnet Idrott och hälsa.....	22
Finns det någon Beyoncé I idrottsvärlden?	24
Lika men ändå olika? Tänkbara konsekvenser av idrottsföreningars självbilder för dess roll som utförare av politiska initiativ.....	28
“Kampen om marken” En studie gällande idrotts- och fotbollsytors inkludering i stadsplaneringsprocessen i Stockholm	42
Idrott och social entreprenörskap – en utmaning för idrottsrörelsen	49
Den omoderna idrotten: Idrottskontexten halkar efter jämställdhetsutvecklingen – och flickorna är de som får lida mest.....	55

Redaktören har ordet

Efter en givande sommar med bl.a. EM i fotboll, EM i fri idrott och OS i Rio har vi haft fortsatt sommarväder i september. Men nu när det normala höstrusket står för dörren är det dags för årets andra utgåva av Idrottsforskaren. EM i fotboll var för svensk del ett fattigdomsbevis - ingen seger och torftig fotboll. Det hade det goda med sig att Hamréns dagar är över och nu ersätts min gamle student från Idrottspeddan i Halmstad (1984-86) - Janne Andersson. Janne visade redan under studietiden på ovanliga ledaregenskaper, som han succesivt har utvecklat under åren med SM-guldet 2015 med anrika IFK Norrköping som höjdpunkt. Landslagets nystart med oavgjort mot Holland i VM-kvalet ingav också vissa förhoppningar inför framtiden liksom de två viktiga segrarna mot Luxemburg och Bulgarien. I OS var det framför allt kvinnorna som bar upp den svenska insatsen med simmardrottningen Sarah Sjöström och fotbollslandslaget i spetsen.

Detta nummer innehåller bland annat Inger Eliassons intervjuer med några av vårens nyblivna doktorer - Linn Håman, Susanne Meckbach och nu på hösten David Ekholm. Samtidigt vill vi i SVEBI gratulera de nypromoverade!

Här finns också ett engagerande inlägg av vår ordförande Lollo Sollerhed betitlad "Finns det någon Beyoncé i idrottsvärlden" liksom några tankar kring ämnet Idrott och hälsa av en trogen SVEBI-medlem - idrottsläraren Knut Göthe. Ett sammandrag från en uppsats från Linnéuniversitetet med titeln "Kampen om marken" författad av Eric Hörnell, Stefan Sens och Robin TryggLaszlo finns också med i detta nummer liksom en uppsats från Umeå av Elin Pettersson: "Den omoderna idrotten och dess konsekvenser för jämställdhetsutvecklingen". Två intressanta forskningsartiklar: "Idrottsrörelsens självbilder" av Umeåforskarna Stenling/Fahlén och "Idrott och entreprenörskap - en utmaning för idrottsrörelsen" av Susanne Linnér, Tomas Petersson et al kompletterar.

Jag har också bidragit med reflektioner kring svensk tennis med utgångspunkt från de bägge Båstadturneringarna plus senaste DC-matchen i Båstad mot Holland. I nästa nummer av Idrottsforskaren följer jag upp med Stockholm Open och ödesmatchen i Davis Cup mot Israel i slutet av oktober. Allt var inte bättre förr, men svensk tennis var det definitivt! Här är det lätt för en tennisentusiast att bli nostalgisk!

Jag har också besökt årets Bokmessa i Göteborg - för 26:e året i sträck. Mitt fokus är att kolla upp litteratur och seminarier som har med idrott att göra. Som vanligt var det tunnsått med

den varan. Ingemar Stenmark satt i en monter kring en ny bok skriven av Ulf Stenberg - "Ingemar Stenmark: Mer än bara åk" och Carolina Klyft hade ett seminarium - "Mot nya mål" - kring sin bok "Livet är en sjukamp". En del av det seminariet kände man igen från förra årets SVEBI-konferens i Växjö. Kring de föreläsningar som ägde rum i högskolevärldens montrar saknades som vanligt idrotten. Sportförlaget fanns i och för sig på plats på mässan med böcker kring många av våra idrottsstjärnor skrivna av diverse spökskrivare. Detsamma gällde för "utbrytaren" Idrottsförlaget. Dessa är dock enligt min mening måttligt intressanta om man inte är specialintresserad av aktuell idrottsstjärna. Även den utmärkta fotbollsskriften Offside var representerad med en monter tillsammans med "systerskriften" Filter. Mycket läsvärda skrifter! En ljusglimt för mej var att på Carlssons förlag (jag har närbkontakt med ägaren Tryggve Carlson) kommer i oktober ut en bok kring det sportjournalistiska språket. Kan säkert bli en spännande läsning! Sammantaget var naturligtvis mässan i sig en guldgruva och njutning för oss bokälskare!

Sen vill jag påminna om att vi nu från den 1 oktober har gått in i verksamhetsåret 2016 - 2017. Det innebär ny medlemsinbetalning till vårt pg-konto 25 18 21 - 5 - där vi även fortsättningsvis håller låga nivåer på medlemsavgifterna: 50 kronor för studenter/pensionärer, 150 kronor för övriga samt 300 kronor för organisationer/bibliotek. Glöm inte aktuell e-postadress och telefonnummer! Rörande vår forskningsskrift SJSR så jobbar vi på att få artiklarna inlagda på Open Access. Jag vill också nämna att om Du läsare har något intressant att förtälja som är idrottsrelaterat - kontakta gärna mej! Trots vårt namn behöver inte Dina reflektioner inte vara forskningsanknutna!

Stöd svensk idrottsforskning - bli medlem i SVEBI!

Sen vill jag också hälsa er välkomna till årets forsknings- och utbildningskonferens på Örebro universitet den 16 - 17 november. All information finns på universitetets hemsida, där ni också kan betala konferensavgiften. Se även vår egen hemsida www.svebi.se. Nästa års konferens kommer att äga rum på Högskolan i Halmstad den 15 - 16 november 2017. Boka in den tiden redan nu!

Anders Östnäs

Redaktör ny e-postadress: ostnasanders@gmail.com

mobil: 0729- 635291 bostad: 046 – 141045

Frågor till nydisputerade inom idrott för publikation i SVEBI:s tidskrift Idrottsforskaren 2016

Namn: David Ekholm

Avhandlingstitel: Sport as a Means of Responding to Social Problems: Rationales of Government, Welfare and Social Change

Ämne: Socialt arbete

Lärosäte: Linköpings universitet

Opponent: Lennart Nygren, Umeå universitet

Datum för disputation: 2016-09-30

Vad handlar avhandlingen om?

Avhandlingen handlar om hur idrott används i välfärdsstaten som ett socialpolitiskt verktyg för att åstadkomma social förändring och för att handskas med sociala problem. I avhandlingen undersöks hur den sociala förändringens dynamik formas i relation till idén om 'idrott som en lösning på sociala problem'. Här betonas idrotten som en arena för att fostra ungdomar som riskerar utanförskap och kriminalitet till att bli aktiva och ansvarstagande medborgare samt som en arena för att forma sociala och platsspecifika gemenskaper. I det sättet att handskas med sociala problem, där idrott tillskrivs en central betydelse, synliggörs några viktiga tendenser kring ett socialt arbete och en välfärdsstat i omvandling.

Vad är avhandlingens huvudsakliga resultat?

Avhandlingen visar hur tanken på att använda idrott som ett verktyg för social förändring underbyggs av idéer om moralisk aktivering av individer som problematiseras som passiva, i 'utanförskap' eller i 'risk'. Genom att poängtera idrottens socialpolitiska potential, tonas vikten av insatser riktade mot 'samhället som en helhet' ned till förmån för selektiva insatser riktade mot avgränsade individer, grupper av individer och platser. Till att börja med blir *enskilda individer* ('självet') problematiserade och en målpunkt för förändring. Genom idrott kan enskilda individer rustas med krafter för att klara sig i samhället som de annars antas

sakna. För det andra blir *civilsamhällelig gemenskap* ('gemenskapen'/'community') en målpunkt för förändring. Oro, spänningar och brist på sammanhållning kan åtgärdas genom att idrott antas skapa moraliska band och relationer mellan människor och samhällsaktörer såsom idrottsföreningar. För det tredje förläggs samhällsproblemen geografiskt till *utanförskapsområdet* ('platsen'), en plats som avgränsas från övriga samhället med särskilda behov av förändring. Just idrott kan vara en insats som bedrivs på en specifik geografisk plats och med ett geografiskt avgränsat upptagningsområde. Genom formuleringen av idrott som lösning kan en rad avvikelser från en i övrigt sund samhällskropp avskiljas och göras till föremål för socialpolitisk intervention. I det här avseendet kan idrott kommuniceras framgångsrikt som en åtgärd mot sociala problem, inte för att empirisk forskning ger tydliga belegg för detta, utan snarare eftersom själva idén om idrott associeras med föreställningar om och behovet av moraliskt aktiva, ansvarstagande individer som kan tillhandahålla sin egen välfärd samt ett livaktigt civilsamhälle som representerar moralisk gemenskap. Det är tendenser som återkommer på en rad socialpolitiska områden. Här illustreras också tendenser av en de-professionalisering av det sociala arbetet och en föränderlig roll för den offentliga välfärden att selektera, samordna och möjliggöra sociala interventioner snarare än att utföra dem. I det avseendet framträder mobiliseringen av föreningslivet, entreprenörskapet och det civila samhället i allmänhet som en central strategi för att möta sociala problem vilket blir möjligt genom idrott.

Vad är avhandlingens viktigaste bidrag?

Avhandlingen introducerar en slags verksamhet där idrott kommit att användas som ett uttryckligt medel för att handskas med sociala problem – och där just den sociala nyttan är verksamheternas premiss – som ett område för socialpolitiken. Avhandlingen ramar in denna utveckling och erbjuder socialpolitiska sammanhang och begrepp för att förstå denna utveckling. I och med detta problematiseras relationen mellan idrott och välfärd och dimensioner av makt och skapandet av politisk rationalitet lyfts fram i ljuset. Inte minst den typ av fostran av ansvariggjorda, självstyrande och rustade medborgerliga subjekt som skapas och hur detta blir möjligt genom deltagande i sådan idrott lyfts fram i avhandlingen

Hur har du samlat in material?

Avhandlingen bygger på två empiriska material: dels den vetenskapliga diskursen såsom den kommer till uttryck i vetenskapliga tidskrifter, böcker och avhandlingar etc., och dels olika företrädares, idrottsledare och politikers, beskrivningar av en idrottsbaserad

välfärdsintervention för unga i risk för problem och exkludering, en verksamhet som sker i samverkan mellan en social entreprenör, kommun och föreningsliv i en svensk kommun.

På vilket sätt kommer dina forskningsresultat komma till nytta för andra?

Avhandlingen bidrar på ett konkret sätt till ett framväxande forskningsfält i Sverige. Till forskningsfältet bidrar avhandlingen med en grundläggande genomgång av forskningsläget och detta ramas in teoretiskt och begreppsligt som en del av den socialpolitiska verktyglådan. I det avseendet kan avhandlingen dessutom ligga till grund för vidare mer praktisknära utvärdering och uppföljning av idrottsverksamheter med sociala ändamål som sin yttersta premis. I relation till internationell forskning, som är omfattande på området, bidrar min avhandling till förståelse för hur dessa praktiker i Sverige framstår som specifika med avseende på särdrag i den skandinaviska (eller socialdemokratiska) välfärdsmodellen (en modell som är i förändring).

Vilka tror du kommer att vara intresserad av att läsa boken?

Jag tror att avhandlingen framförallt är intressant för forskare och studenter i områden som har med idrott, pedagogik eller socialpolitik att göra. Dessutom tror jag att avhandlingen till stora delar kan vara intressant för beslutsfattare och praktiker som arbetar med innovativa sätt att möta samtidens utmaningar och sociala problem. Jag tycker att det är viktigt att kunna bidra med begrepp och sätt att tänka kring dagens innovativa socialpolitik, för att beslutsfattare ska kunna överblicka det sammanhang som man arbetar i och inte minst de underliggande tankesamar genom vilka politik formuleras. Det finns en mycket praktisknära nytta i att problematisera och skriva fram dimensioner av makt och politik i de praktiker som välfärdsstaten begagnar sig av. Avhandlingen kan bidra till både forskningens och praktikens generella reflektionsförmåga.

Vad ska du göra nu?

Jag undervisar i kurser om socialpolitik och sociologisk teori på Linköpings universitet och framförallt på socionomprogrammet. Det kommer jag att fortsätta med samtidigt som jag ska fortsätta att skriva färdigt några olika texter om idrottens roll och potential i relation till välfärd, medborgarskap och socialt arbete. På det här området finns mycket kvar att göra – inte minst eftersom utvecklingen inom ramen för idrott som ett verktyg för att hantera sociala problem är så aktuell precis just nu.

Intervju med nydisputerad forskare inom det idrottsvetenskapliga området

Linn Håman berättar om avhandlingen ”Extrem jakt på hälsa”

Namn: Linn Håman

Avhandlingstitel: Extrem jakt på hälsa. En explorativ studie om ortorexia nervosa.

Ämne: Idrottsvetenskap

Lärosäte: Göteborgs universitet

Opponent: Karin Redelius

Datum för disputation: 5 februari 2016

Kan du berätta lite mer om avhandlingsarbetet?

Jag har skrivit en sammanläggningsavhandling där det övergripande syftet var att belysa, utforska och problematisera hur ortorexia nervosa beskrivs, förstås och rapporteras. Begreppet ortorexia nervosa myntades 1996 av en amerikansk läkare, Steven Bratman. Han definierade det som en besatthet av att äta hälsosam mat för att bland annat uppnå optimal hälsa. Enligt de internationella klassifikationer som finns av sjukdomar och hälsoproblem klassas inte ortorexi som en medicinsk diagnos. Under senare tid har ortorexi som begrepp och fenomen uppmärksamrats mer, inte bara internationellt, utan också i Sverige. Det kan betraktas som att ortorexi är under etablering, eftersom det finns många olika symptom, förklaringar och beteenden som relateras till det. Avhandlingen bygger på fyra artiklar som fokuserar på olika områden som bidrar till att skapa mening kring ortorexi: I) Social Physique Anxiety and Sociocultural Attitudes towards Appearance Impact on Orthorexia Test in Fitness Participants. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sport*, 2008: 18: 389-394, II) Orthorexia nervosa: An integrative literature review of a lifestyle syndrome. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 2015: 10: 26799, III) The framing of orthorexia nervosa in Swedish daily newspapers. A longitudinal qualitative content analysis. *Scandinavian Sport Studies Forum*, 2016: 7: 27-46, och IV) ‘The difficult part is to

distinguish orthorexia from exercise culture’: From Swedish personal trainers’ perspectives. (submitted).

Vad är den viktigaste upptäckten enligt dig?

De huvudsakliga resultaten visar att det framträder en bild av en svensk populärversion och en vetenskaplig version av ortorexi. Den svenska populärversionen skiljer sig från den vetenskapliga versionen, vilken i sig är begränsad och disparat. I den svenska populärversionen ingår överdrivna och besatta förhållningssätt till mat och ätande, ohälsosam och överdriven träning samt en strävan efter en vältränad kropp. I den vetenskapliga versionen däremot är inte ohälsosam och överdriven träning definierande för ortorexi, samtidigt som resultaten gällande strävan efter en vältränad kropp är inkonsekventa. När ohälsosam och överdriven träning betonas som det främsta kännetecknet för ortorexi i den svenska populärversionen förefaller ortorexi förväxlas med det som inom forskningen beskrivs som träningsberoende. Det är dock viktigt att understryka att överdriven träning kan förekomma såväl hos personer som betraktas ha ortorexi som hos personer med diagnostiserade ätstörningar. Däremot är det inte träning som definierar ortorexi, eftersom det definieras av en besatthet av att äta hälsosam mat. Ett annat viktigt resultat är att ortorexi, i båda versionerna, kan förstås som en konsekvens av en extrem jakt på hälsa (aggressiv hälsism) där hälsa har utvecklats till ett mål till skillnad från en resurs i vardagen. Det kan exempelvis börja som ett hälsosamt ideal som efterhand eskalerar och utvecklas till destruktiva beteenden i strävan efter perfekt hälsa.

Vad består ditt empiriska material av och hur har du samlat in det?

Avhandlingens övergripande design kan liknas vid en sekventiell mixad metod. I studie I består det empiriska materialet av enkätsvar från 251 gymutövare, studie II bygger på 19 empiriska och teoretiska vetenskapliga artiklar, studie III baseras på 166 artiklar i dags- och kvällstidningar publicerade mellan 1998-2013. I både studie II och III samlades materialet in genom databassökningar. Slutligen bygger studie IV på fem fokusgruppintervjuer med totalt 14 personliga tränare.

På vilket sätt kommer dina forskningsresultat komma till nytta för andra?

Som tidigare nämnts visar resultaten att det framträder olika versioner av ortorexi. Då den vetenskapliga kunskapen är begränsad och disparat, samtidigt som det har saknats enhetliga definitioner samt kriterier för ortorexi har det gett utrymme för att olika versioner har kunnat utvecklas. Det har bidragit till att det florerar olika förståelser och föreställningar om vad ”ortorexi är”. Med tanke på att ortorexi är ett begrepp och fenomen som får alltmer uppmärksamhet kan det bidra till att många inom bland annat hälsorelaterade yrken och utbildningar kan komma i kontakt med olika versioner av ortorexi, vilket kan skapa en förvirring. Min förhoppning är därför att avhandlingen ska kunna bidra till att bringa viss klarhet kring ortorexi och de olika versionerna som florerar. Avsaknad av en mer enhetlig version kring ortorexi kan bidra till att både samarbete och kommunikation mellan olika hälsorelaterade yrkesgrupper försvåras.

Tror du att dina resultat kommer att påverka föreningsidrotten eller andra organisationer/personer?

Jag tror inte att den kommer att ha en direkt påverkan på föreningsidrotten. Däremot hoppas jag att den kan påverka kunskaper som har betydelse för olika utbildningar och yrkesverksamma som jag nämnt innan.

Vad är du själv mest förvånad över, när det gäller dina forskningsresultat?

Det som var något förvånande är att ortorexi i vissa sammanhang förväxlas med träningsberoende. Denna förväxling innebär att ohälsosam träning inte bara läggs till som ytterligare ett karaktäristikum för ortorexi, utan att en helt annan betydelse inkorporeras. Som jag berättade inledningsvis kan man tänka sig att personer som betraktas ha ortorexi även tränar, såväl hälsosamt som ohälsosamt, eftersom både kost och träning ses som betydelsefylla faktorer i strävan efter hälsa. Träning är dock inte definierande för ortorexi. Träningsberoende är inte heller någon diagnos och är till viss del kontroversiell, men termen finns och beskriver ett fenomen. Givet detta behövs inte ortorexi som begrepp för att beskriva fenomenet träningsberoende.

Vilka tror du kommer att vara intresserad av att läsa boken?

Jag har blivit kontaktad av dietister och forskare samt personal inom ätstörningsverksamhet som önskat ta del av avhandlingen, så det verkar finnas ett intresse bland dessa yrkesgrupper.

Min förhoppning är också att innehållet kan intressera personer som studerar och arbetar inom hälso- samt friskvårdsområden.

Vad är du mest stolt över i ditt arbete?

Det var en svår fråga. Jag kan nog inte peka ut en specifik sak som jag är mest stolt över, utan jag får nog säga att jag är mest stolt över min kunskapsutveckling under forskarutbildningen. Däremot finns det en händelse som gjorde att jag kände stolthet. Det var i samband med disputationen som en dietist i auditoriet tackade för kunskapen som min avhandling bidrar med – det gjorde mig glad och var en bekräftelse på att kunskapen behövs och når ut till yrkesverksamma.

Vad ska du göra nu?

Jag har precis återgått till min anställning vid Akademin för hälsa och välfärd, Högskolan i Halmstad. Här kommer jag att undervisa i olika program och kurser samt även börja skriva ansökningar för nya forskningsprojekt.

Vi från SVEBI önskar dig all lycka till i framtiden och ser fram emot din fortsatta forskning!

”Idrottsforskaren frågar”

Susanne Meckbach nydisputerad inom elitidrott och tränarskap

Namn: Susanne Meckbach

Avhandlingstitel: Mästarcoacherna. Att bli, vara och utvecklas som tränare inom svensk elitfotboll.

Ämne: Elitfotboll, ledarskap, lärande

Lärosäte: Göteborgs Universitet (Nationella forskarskolan i idrottsvetenskap, NFI)

Opponent: Krister Hertting

Datum för disputation: 2016-04-29

Kan du berätta lite mer om avhandlingsarbetet?

I studien har jag undersökt hur svenska herrelitfotbollstränare lär sig fotbollstränaryrket och hur de uppfattar yrkets arbetsförhållanden. Jag har intervjuat tio huvudansvariga tränare för lag i allsvenskan och superettan. Några av dem har jag träffat vid ett flertal tillfällen.

Vad är den viktigaste upptäckten enligt dig?

Att det pedagogiska ledarskapet blir allt mer betydelsefullt för tränarskapet inom elitfotbollen, både i tränarens relation till spelarna och till de andra medarbetarna i staben runt laget, och att tränarteamet har en sådan stor betydelse för tränarens lärande, tränarskap och för att de ska klara av att hantera en stressig och komplex arbetssituation.

Hur har du samlat in material?

Studien inleddes med en enkätundersökning som jag skickade till samtliga tränare i allsvenskan och superettan år 2011. Jag fick in sammanlagt 31 svar av 39. Utifrån resultaten från enkäten gjorde jag ett urval av tio tränare som jag sedan genomförde intervjuer med.

På vilket sätt kommer dina forskningsresultat komma till nytta för andra?

Jag hoppas att tränare inom fotbollen, men kanske även tränare inom andra idrotter kan använda boken för sin egen kompetensutveckling. En annan förhoppning är att den kan vara till nytta för personer som utformar tränarutbildningar inom idrotten och kanske framför allt inom fotbollen. Jag ser också att avhandlingen fyller en kunskapslucka, eftersom det finns begränsad forskning om tränarskap och lärande inom elitfotbollen och kan på så sätt fungera som utgångspunkt för vidare forskning inom området.

Tror du att dina resultat kommer att påverka föreningsidrotten eller andra organisationer/personer?

Min förhoppning är att mina resultat kan fungera som stöd för tränarutbildningar inom fotbollen, men kanske även inom andra utbildningssammanhang för tränare. Studien visar tydligt hur det pedagogiska ledarskapet blir en allt mer betydelsefull kompetens som tränarna behöver lära sig att hantera. Tränarna önskar dessutom mer ledarskap, analys av fotbollsspelet och att tränarutbildningen får en närmare koppling till deras praktik. Det är konkreta aspekter som jag tror är viktigt att beakta i tränarutbildningen och förhoppningsvis kan ett sådant fokus bidra till en positiv förändring i utbildningen.

Vad är du själv mest förvånad över, när det gäller dina forskningsresultat?

Jag skulle kanske inte säga att jag är förvånad, men det är anmärkningsvärt att tränarna har sådana osäkra och otrygga anställningsförhållanden. Jag tänker då på hur tränarna har oklara mål och arbetsbeskrivningar med sitt arbete och att kommunikationen med styrelserna är näst intill obefintligt. Ett annat exempel är hur styrelserna kan formulera målsättningar utan att prata med tränaren och sedan kommunicera dem utåt i medierna.

Vilka tror du kommer att vara intresserad av att läsa boken?

Jag har försökt att använda ett så lättillgängligt och tydligt språk som möjligt så att boken kan läsas av alla, forskare, studenter, tränare, journalister etc.. Det finns ett intresse för boken inom idrotten, t.ex. tränare och personer som arbetar med utbildning. Även en del journalister har hört av sig, men också personer som arbetar med ledarskap inom näringslivet.

Vad är du mest stolt över i ditt arbete?

Jag är stolt över att jag har gjort en studie på en unik grupp av tränare inom elitfotbollen, att studien kan läsas av alla och att resultaten kan vara till nytta för idrotten.

Vad ska du göra nu?

Just nu söker jag jobb. Jag skulle vilja jobba nära idrotten med utbildning, ledarskap och utvecklingsarbete. Jag funderar också på en fortsättning på avhandlingen. Det är en unik grupp av tränare som jag har fått tillgång till och jag skulle vilja fortsätta med ett nytt projekt med någon eller några av dem.

Resultat och några reflektioner kring svensk tennis utifrån sommarens

Båstadturneringar och DC-matchen mot Holland

Årets bägge Båstadturneringar - Skistar Swedish Open för herrar den 11-17 juli och Ericsson Open för damer den 18-24 juli - gick av stapeln i hyggligt väder och med - för 250-turneringar - bra spelare på plats. Dessa turneringar följdes sedan upp av en kvalmatch i Davis Cup mot Holland i september för att hålla oss kvar i andra divisionen. Detta lyckade inte utan det blev en väntad förlust. Nu väntar en ödesmatch mot Israel på bortaplan i slutet av oktober, men mer om detta senare. Jag tar upp tävlingarna i ordning för att sen avsluta med några reflektioner.

Skistar Swedish Open

I turneringen fanns sex spelare kring världens 50 bästa med spanjoren Davis Ferrer som toppseedad - idag rankad nr 14 i världen. På svensksidan hade vi fyra spelare: inkvalade Christian Lindell, Sverige-ettan Elias Ymer samt "de vilda korten (WC) Fred Simonsson och överraskningen Carl Söderlund. Lindell åkte ut direkt, medan de övriga två svenskarna möttes, vilket åtminstone garanterade en svensk i andra omgången. Söderlund vann efter en stenhård och sevärd batalj - 7/6 i avgörande. I tredje omgången var han emellertid chanslös mot andreseadade portugisen Sousa. 19-årige Carl Söderlund, som strax före turneringen nådde semi i en Challenger-turnering i Båstad, är en intressant spelare med bra rörlighet och en spänstig forehand. Svagheten är han ibland blir väl defensiv i sitt spel. Nu väntar college i USA för Söderlund. Det är omdiskuterat om collegespel är tennisutvecklande, men gamle stjärnspelaren Mikael Pernfors gick den långa vägen via collegespel innan han nådde världseliten. Som gammal vän till "Micke" och hans tyvärr bortgångne pappa Bengt menar jag nog att collegespel - kombinat av tennis och studier - kan vara en bra modell att ta sig fram i tennisvärlden. Jag hade inom parentes sagt favören att träna med "Micke" under hans ungdomstid i Staffanstorp och såg vilken bollkänsla han hade. Som bäst nådde han finalen i Franska Öppna 1986, där han dock föll mot Lendl. Hans största triumf var i Mastersturneringen i Montreal 1993, där han slog många av den tidens världsstjärnor. Sen satte skador stopp för karriären. "Micke" var enligt min mening den störste tennisentertainer som vi haft vid sidan av Janne Lundquist. Efter denna utveckling: Elias Ymer var en stor besvikelse i Båstad och föll stort i första omgången mot spanjoren Montanes med 6/4, 6/2! Han verkade helt sakna den energi han hade två år tidigare.

Årets vinnare blev kanske lite oväntat spanjoren Albert Ramos-Vinolas, som hade toppat formen och slog landsmannen Verdasco - en gång i tiden 10:a i världen, nu 53:a - i raka set i finalen. Det var spanjorens första ATP-titel, men fler blir det säkert inom snar framtid. Mest imponerande var semi-vinsten mot flerfaldiga Båstadvinnaren spanjoren David Ferrer. Ramos-Vinolas gick igenom turneringen utan setförlust och var en värdig vinnare. Som vinnare får han 250 poäng samt 82.450 Euro för besväret!

Mest sevärd var dock 32-åriga tysk-jamaicanen Dustin Brown, som i år väsentligt stabiliserat sitt spel. Hans karismatiska personlighet och inte minst utseende med långt hår i form av "dreadlocks" plus ett stundtals fantastiskt spel kryddat med konstslag gör honom över hela tennisvärlden till en publikfavorit. Han är idag rankad 67:a i världen i singel och kring 100 i dubbel. Han har slagit bl.a. Nadal (i Wimbledon 2015) så i sina bästa stunder kan han slå vem som helst. I år tog han sig till kvartsfinal mot Ferrer - en kvartsfinal som han med lite mer koncentration borde ha vunnit. Hans mål är att vinna en ATP-titel och ta sig in bland de 50 bästa i världen. Han är tveklöst på väg! Det behövs lite udda spelare i dagens mer strömlinjeformade tennis!

I dubbelturneringen försvann svenskarna tidigt. Segrare blev andreseedade paret Granollers/Marrero från Spanien. Som vanligt när det gäller herrturneringen i Båstad är det alltid spanjorer på framträdande platser både i singel och dubbel.

Det kan också nämnas att den mest uppmärksammade personen i Båstad den veckan var den 60-åriga prisutdelaren Björn Borg - tidigare utnämnd till Sveriges främste idrottsman genom tiderna.

Ericsson Open

Toppseedad i turneringen var världstváan tyskan Kerber (numera världsetta efter vinsten i US Open), men på grund av en armbågsskada kunde hon inte göra sig själv rättvisa. Detta medförde att hon höll på att åka ut mot svenskan och 664:e rankade Cornelia Lister i första omgången. Man trodde knappt sina ögon när man såg matchen, men ju längre matchen led desto tydligare blev det att hon hämmades enormt av sin skada. Sen lämnade hon WO och åkte hem till Tyskland för rehabilitering. Denna lyckades väl eftersom hon spelade stor tennis i US Open några veckor senare. Detta kunde bana vägen för den svenska ettan Johanna Larsson, men hon stöp i semi mot den stora överraskningen Katerina Sinakova - en kvalspelare och 92:a i världen. Dessförinnan hade Sinakova bland annat slagit 2012-års

finalist i Franska Öppna Sara Errani. Denna 20-åring från Tjeckien är ett framtidslöfte av stora mått. I finalen räckte hon emellertid inte till mot mer rutinerade tyskan Siegmund. I dubbel försvann de svenska intressena tidigt.

Det är egentligen fantastiskt att denna lågt rankade WTA-turnering har kunnat få med tidigare världsettan och ikonen Serena Williams två gånger och nu dåvarande världstvåan och nuvarande världsettan Kerber. Det tyder på ett fantastiskt bra jobb av arrangörerna och att lilla Båstad väl kan mäta sig med betydligt större orter när det gäller attraktionskraft. Detsamma gäller för övrigt även för herrturneringen. Här finns i Båstad en intim inramning med boende 100 m från banorna och den härliga Laholmsbukten alldeles nedanför. De bägge turneringarna har med rätta rankats som en av världens mest attraktiva tävlingar bland spelarna själva. Ett gott betyg till arrangören Christer Hult och hans medarbetare i det franska eventföretaget Lagardère.

Davis Cup i Båstad

För första gången på 16 år går en DC-match i Båstad. Denna gången en mycket viktig kvalmatch för att stanna kvar i "ettan" - strax under Elitdivisionen. Matchen spelades i rena sommarvädret den 16-18 september. Den här matchen var naturligtvis fjärran från forna dagars DC-matcher under från 1970-talet och framåt, då vi slogs om DC-titeln nästan varje år. Vi mötte ett på papperet starkare Nederländerna/Holland och vi var som väntat chanslösa. Siffrorna skrevs till 5-0 i holländsk favör. Sverigeettan Elias Ymer, rankad 150 i världen, mötte den mer rutinerade de Bakker, som för några år sedan låg kring 50 i världen, men som nu är 142:a. Det blev också en rätt skral match med många misstag från bägge håll - en match spelmässigt kring deras ranking. Holländaren vann med 7/6 i tie-break i femte set. Om man ska var lite försonande kan man säga att den var rätt spännande - åtminstone i femte set. Den två år yngre brodern Mikael Ymer (18 år) och rankad 662:a gjorde en spelmässigt bättre match mot holländarnas stjärna Robin Haase (rankad 65:a). men föll i tre raka. I tredje pressade han sin bättre motståndare till tie-break. I dubbeln ställdes svensparet Fred Simonsson/Isak Arvidsson mot världsstjärnan i dubbel Jean-Julien Rojer (rankad 11:a) tillsammans med Haase. Svenskarna var som väntat chanslösa i en match som dominerades av Rojer. Sen var DC-matchen över och nu väntar en synnerligen oviss andra kvalmatch för 7-faldiga DC-mästarna mot Israel borta för att stanna kvar i divisionen (Europa/Africa Zone group 1) under eliten - World Group. Finalen i World Group/DC-finalen står i år mellan

Kroatien och Argentina i november, sedan kroatien Cilic och argentinaren del Potro i respektive semifinaler.

Reflektioner över svensk tennis

Som framgår ovan befinner sig svensk tennis i en svacka, som det kommer att ta tid att ta sig ur. På herrsidan står hoppet till bröderna Ymer, där Elias Ymer är rankad 150 och brodern Mikael nr 662. Tyvärr har bägge drabbats av skador, vilket försenat deras utveckling, men nu verkar bägge vara på gång igen. Bägge har i skrivande stund nått kvartsfinal i en Challengerturnering i Rom. Då ska man ha i minnet att denna tour strax under ATP-touren idag håller hög klass. Inom två år förväntar jag mej att bägge komma under 100 på världsrankingen och kanske topp 50 om fyra år. Möjligen kan även Carl Söderlund komma under den gränsen, men med tanke på collestudier i USA kommer det nog att ta längre tid. Kanske hinner han med några colleetitlar under studietiden precis som Mikael Pernfors för drygt 30 år sedan. Tennispeaken med Björn Borg och senare Wilander, Edberg, Pernfors, Carlsson m. fl. kommer aldrig tillbaka. Man ska då komma ihåg att 15-årige Björn Borgs bragdmatch mot världsspelaren Onnu Parun (Nya Zeeland) i DC-matchen i Båstad 1972, där han vände 0-2 i set till seger idag är en omöjlighet. Tennisen liksom andra idrotter är oerhört konkurrensutsatt och globaliserad som aldrig förr. Jag var själv domare i den matchen i maj 1972 - en match som jag aldrig glömmet! Nostalgin tränger sig inte minst på nu när SVT visar program om de gamla 56-orna - Borg, Stenmark, Andersson, Wassberg och Linda Haglund! Samma förhållande för tennisen gäller för övrigt även för bordtennisen, där vi dock är närmare världseliten än i tennis. Bäst av rankade tennissvenskar är den outtröttlige dubbelspelaren Robert Lindstedt, som idag ligger på plats 37. I dagarna vann han sin 20:e ATP-titel i en turnering i Kina tillsammans med oberäknelige italienaren Fognini.

På damsidan ser det bättre ut. Johanna Larsson, som visserligen åkte ut i semi i Båstad och som väntat mot Serena Williams i OS Open, har haft en bra säsong. Hon spelar just nu bra både i singel och dubbel på Asien-touren och har nått sin hittills bästa världsranking - 45:a. Övriga svenskor i "Sverigetoppen" är Rebecca Peterson (128:a), Susanne Celik (166:a), Jacqueline Cabaj Awad (493) och Cornelia Lister (618). Samtliga dessa har sänkt sig under året, så här finns vissa förhoppningar om att komma under ranking 100 inom några år. Sveriges damer är rankade 42:a i världen och har haft det svårt i FED CUP (damernas motsvarighet till Davis Cup) i år. Johanna Larsson, som framför allt satsar på den egna tenniskarriären, ställde inte upp i år, vilket givetvis medförde ett stort avbräck för det svenska

laget. Om detta kan man ha delade meningar, men jag tycker nog att solidariteten med laget borde väga tyngre! Besvikelsen var också stor hos många svenska tennisentusiaster.

Det här innebär att svensk tennis i först hand stavas de svenska damerna. I linje med detta tycker jag att damerna borde få någon form av parallellturnering med Stockholm Open. Jag menar att vi har fått få damturneringar av klass i landet. Tidigare fick herrarna ett försteg i form av våra stjärnor - idag är läget det motsatta. Våra bägge damstjärnor - Johanna Larsson och Rebeca Peterson - är bägge bättre rankade än Elias Ymer på herrsidan. Förbundet eller Lagardère borde göra en större satsning på damerna! Betänk att världsetterna Williams och Kerber har deltagit i Båstad, vilket egentligen var och är osannolikt. Det är som om Djokovic, Murray och Wawrinka skulle valfärda till Båstad - eller till Stockholm Open. Gör en ordentlig satsning på en inomhusturnering i linje med Stockholm Open för damerna!

Sen återstår den eviga frågan, som jag alltid får när jag pratar med mina vänner inom och utom landet. Vad har hänt med svensk herrtennis? Från världsdominans i slutet av 1980-talet till att idag som tennisnation vara rankad kring plats 35 och med ingen spelare bland de 100 bästa! Med tanke på våra förutsättningar - många hallar, hyggligt med tränare och engagerade föräldrar, god tennistradition - borde vi åtminstone ha en eller två spelare bland de femtio bästa. Man kan säga att vår ranking ligger i paritet med herrlandslaget i fotboll, vilket inte heller är särskilt smickrande. Sen finns naturligtvis ett problem att bli nostalgisk - att använda svensk tennis på 1980-talet som måttstock. Denna enastående tenniser kommer med säkerhet aldrig tillbaka. Samtidigt var även 90-talet ett bra tennisdecennium med spelare som Jonas Björkman, Niclas Kulti, Tomas Enquist, Thomas Johansson m.fl och under 2000-talet tillkom världsstjärnan Robin Söderling. Vi har med andra ord varit bortskämda med svenska tennisframgångar under drygt 40 år!

Läget idag? Här finns vissa förhoppningar på både dam- och herrsidan. Mikael Ymer gick för första gången till semi i en Challenger i Rom, men föll mot slutsegraren tjecken Satral (rankad 169). Den senare slog för övrigt toppseedade holländaren Haase (se SC-matchen mot Sverige) i raka set. Här har Tjeckien en stjärna i vardande! Elias Ymer slogs ut i kvarten i samma turnering (se ovan). Carl Söderlund föll i semi i en Future-turnering i Kalifornien. Detsamma gällde även för talangen Ida Jarlskog i en WTA-turnering i Tunisien. 18-åriga Ida är med sin vilja och spelintelligens ett av våra stora framtidshopp på damsidan.

Jag tror att vi måste få in den vinnarinstinkt som fanns förr - både på träning och tävling. Kvalitetén måste förbättras både på tränarsidan och själva träningen. Och det gäller även

mentaliteten - många av våra svenska spelare visar en negativ attityd på banan. Här finns mycket att lära av exempelvis Björn Borg och våra världsstjärnor under 1980-talet. Dessa uppvisade en vinnarattityd, som jag i mångt och mycket saknar idag.

Vi måste också utveckla tennisakademier som Good to Great, som bildades 2011 av de forna stjärnspelarna Magnus Norman (även tränare till världstrea och årets US Open-vinnare Stan Wawrinka), Mikael Tillström (även tränare till världstolvan och entertainern Gael Monfils) och Niclas Kulti. Akademin har utvecklats och inom ett år står en anläggning av världsformat klar i Danderyd - Catella Arena med sju tennisbanor inne och ute, tre padelbanor inne och ute, gym, idrottsskadeavdelning, restaurang, skolverksamhet och 18 övernattningsrum. Här ska göras ordentliga satsningar på unga talanger, som i en framtid ska kunna slåss i världseliten. Sverige har under de senaste åren halkat efter många nationer när det gäller tennisakademier. Vi har under de senaste åren inte fått fram tennisspelare av rang utan vi är idag mer kända för våra tränare, som är enormt efterfrågade ute i tennisvärlden. Norman och Tillström är nämnda, men även Stefan Edberg och Jonas Björkman har tränat världsstjärnor. Stefan har hjälpt Federer framför allt med volleyspelet, vilket var Stefans signum och detsamma gällde för Jonas som fick dagens världstvåa Andy Murray att bli mer offensiv! Även Magnus Tideman, Jocke Nyström och Thomas Johansson m.fl. har "fostrat" världsstjärnor. Vi har under många år halkat efter nationer som England, Spanien, Tyskland m.fl. när det gäller att skapa breda tennismiljöer för våra talanger.

Hur ser det då ut idag för svensk tennis? På herrsidan tror jag mer på yngre Mikael Ymer, som redan nu verkar ha ett mer moget spel än storebror Elias. Bägge har i och för sig varit skadade, men trots det är jag faktiskt besviken på Elias Ymer, som jag tycker har stagnerat spelmässigt. För två år sedan pressade han världsspelaren Dimitrov i Båstad och förra året kvalade han in till flertalet Grand Slam-turneringar. I år har han fallit tillbaka spelmässigt. Bägge Ymers kommer nog under topp 80 inom max två år, men sen är det långt ner till nästa svenska framtidsnamn. Kanske kan Carl Söderlund överraska!

På damsidan ser det bättre ut med Johanna Larsson som topp. Hon kan möjligen komma ner mot topp 30, men knappast bättre. Rebecca Peterson kan nog komma under topp 100 inom ett eller två år, men knappast mycket lägre. Den jag tror mest på i en framtid är som nämnts Ida Jarlskog. Även Cornelia Lister har goda utvecklingsmöjligheter. Men akademisatsningen (se ovan) ger dock visst hopp inför framtiden plus att Svenska Tennisförbundet med ordföranden Thomas Wallén och den nye generalsekreteraren Christer Sjö i spetsen tycks ha klarare linjer

för svensk tennis framtid än tidigare styrelser. Ett trist frågetecken är dock att varken herrtränaren för Davis Cup-laget Fredrik "Fidde" Rosengren (som jag känner sen gammalt!) eller damtränaren för Fed Cup-laget Lars Anders Wahlgren har fått förlängt kontrakt. Bägge har betytt oerhört mycket med sin kunskap och engagemang för svensk tennis under de gångna åren, så det är ett mycket förvånande drag av Svenska Tennisförbundet. Hur det nya konceptet ser ut vet vi ännu inte!

Jag vill också slå ett slag för en bok om tennisens Mecka - Wimbledon - skriven av Sune Sylvén, som tidigare var sportchef på Svenska Dagbladet. Det är en alldeles utmärkt bok, som täcker hela Wimbledonns ärorika historia. Sylvén fyller ut en lucka - det har inte funnits någon heltäckande bok på svenska om just Wimbledon. Boken kom ut i år och är utgiven på ARX Förlag med titeln "Wimbledon - en skön grön historia" . Om Du gillar tennis - läs den!

Avslutningsvis; nu stundar Stockholm Open i mitten av oktober med ett - på papperet - mycket starkt startfält. Det bästa på säkert 25 år med världsnamn som fransmännen Monfils och Pouille, amerikanerna Isner och Steve Johnson, bulgaren Dimitrov, världens bästa servare Karlovic, argentinaren del Potro, unge tysken Zverev, USA bästa spelare vid sidan av Isner Jack Sock och landsmannen Young, Dodig, sydafrikanen Kevin Anderson plus naturligtvis 2xYmer. Det måste - för att vara en 250-turnering - världens bästa startfält i år. Sen är man ju luttrad sedan länge - jag tror inte på några stjärnnamn förrän de är på plats. Jag återkommer i nästa utgåva om utfallet av Stockholm Open och om ödesmatchen i Davis Cup mot Israel.

Anders Östnäs

redaktör/tennisentusiast

Reflektioner kring ämnet Idrott och hälsa

I höst fyller jag 67 år och då går jag i pension efter över 40 år som lärare. Jag har arbetat på olika stadier och jag har varit mellanstadielärare, speciallärare, ämneslärare, idrottslärare och skolledare. Jag tror mig därför ha en viss inblick i skolan. Mina specialområden är so-ämnen och idrott och hälsa.

Jag har också en magisterexamen i pedagogik. När jag skrev min D-uppsats så fick jag bra hjälp och stöd av Rolf Carlsson och Håkan Larsson på GIH.

Det som bekymrar mig är utvecklingen inom ämnet Idrott och hälsa. Sedan folkskolans införande 1842 har två ämnen ändrats radikalt nämligen religionskunskap (kristendom) och idrott och hälsa (gymnastik med lek och idrott). Båda ämnena har naturligtvis ändrats på grund av samhällsutvecklingen, men gemensamt är också att de har varit mycket trendkänsliga. Utvecklingen har följt Hegels teori med tes, antites och sedan syntes.

Låt mig ge några exempel: Skolans friluftsdagar är en följd av skarpskytterörelsen på 1800-talet. Eleverna tränades i skytte för att kunna försvara landet. Efter första världskriget med miljoner sårade och stupade i Europa, så ersattes skjututbildningen med terränglöpning och orientering, eftersom de styrande insåg värdet för skolungdomar att fortsätta att komma ut i naturen. Under andra världskriget så stängdes skolorna en vecka under den kallaste perioden på vintern. Eleverna fick så kallat kol- och kox-lov. Skolhälsovården upptäckte snart att ungdomarna blev friskare av att vara ute och åka skridskor och skidor under en vecka. Kol- och kox-lovet döptes om till sportlov och det infördes permanent.

Trots dessa positiva erfarenheter är friluftsdagar inte längre obligatoriska enligt LGR 11. Varför?

1912 gick som bekant de olympiska sommarspelen i Stockholm. En viktig person i detta sammanhang var Viktor Balck. Han var officer och gymnastiklärare, men bland de största motståndarna till olympiaden var gymnastiklärarna i Sverige. De fick igång den eviga debatten om elitidrott kontra breddidrott. 1912 gick Viktor Balck segrande ur striden och olympiaden i Stockholm blev en succé för tävlingsidrotten.

Enligt LGR 11 så bör inte tävlingsidrottens normer och värderingar finnas i ämnet idrott och hälsa. Varför anses dessa värderingar vara passé 2016?

Jag blev själv idrottslärare för att jag tyckte att gymnastik med lek och idrott var roligt i skolan och för att jag tyckte om att tävla och försöka prestera så bra som möjligt. Tävlingen i sig är fostrande. Du lär dig att ta framgångar och motgångar, och att det är en del av livet.

Jag har haft elever med både svensk och utländsk bakgrund som har nått landslaget i fotboll, friidrott och ishockey. Jag har även undervisat elever med handikapp av olika slag. Även dessa elever har gillat att tävla och ivrigt frågat efter tider och resultat. Jag har då givetvis berömt och uppmuntrat dem. Svenska Skolidrottsförbundet har känt av denna kraftiga pendelrörelse från tävlingsmotståndarna. Antalet skolor som är med i Svenska Skolidrottsförbundet har minskat och det har även antalet tävlingar i olika sporter.

Vi har idag stora problem med en alltför stillasittande befolkning. Eleverna tycker också att det är enformigt med alla stillasittande lektioner. De flesta är därför nöjda med att komma till idrottslektionerna och få röra på sig där. Det gäller både flickor och pojkar. I planeringen försöker jag att följa LGR11, och se till att eleverna får prova på många olika idrotter och att de får tillfälle att utöva friluftsliv. Helst vill jag att de hittar någon fysisk aktivitet som de vill fortsätta med livet ut. Dagens grundskola är mycket teoretisk. Vad är då poängen med att omvandla idrottsämnet från ett tidigare i huvudsak praktiskt färdighetsämne till ett kunskapsämne? Många elever som är genuint idrottsintresserade och duktiga i idrott blir besvikna på att de även i idrottsämnet måste behärska svenska bra och kunna föra abstrakta teoretiska resonemang för högre betyg i ämnet. Det dolda budskapet blir att praktisk färdighet inte är lika fint att behärska som teoretisk. Varför då?

Min förhoppning med detta inlägg är att pendeln åter skall slå mot fler och mer praktiska idrottslektioner i skolan samt att värdet av tävlingsidrotten återupprättas. Dessutom hoppas jag att vi åter skall få minst fyra obligatoriska friluftsdagar per läsår.

Är jag ”den siste mohikanen” eller håller någon/några med mig?

Hälsningar Knut Göthe, avgående idrottslärare.

Finns det någon Beyoncé i idrottsvärlden?

Beyoncé Knowles är världsartist, musiker, sångerska, aktivist, feminist, kommersiellt geni – allt i ett! En röst som en ljuv ängel ibland och som en arg ängel ibland. I senaste produktionen *Formation* river och skaver rösten och när hon äntrar scenen tillsammans med sin 18 kvinnor starka all female crew tystnar allt. Hon kräver tystnad, hon är någon som förväntar sig att publiken håller käften och lyssnar. Hela hennes väsen provocerar, men publiken är som tokig, de dyrkar henne. Hon jobbar som en elitidrottare, dansrörelserna som hon gör tillsammans med sin kvinnliga dansmilis är som det hårdaste träningspass. Hon behåller trots den hårda fysiska ansträngningen en fast och tonsäker röst i mer än två timmar. Hon är ett fullblodsproffs på scen. Hon startade i Destiny's Child tillsammans med två andra tjejer i 10-årsåldern och har nu som soloartist ett helt entourage med dansare och musiker. Runt en så framgångsrik person (läs kvinna!) bildas myter. Alltifrån att man påstår att hon uppger fel ålder, att hon inte har fött sitt barn, hon anklagas för att ha ihop det med djävulen, vara Belsebub, vem annars när det gäller en så stark kvinna! Hon anklagas för att vara med i Illuminati! Illuminatiorden bildades 1776 och förbjöds nio år senare. Officiellt stod orden för kunskap, upplysning, god moral och politisk frihet. Inofficiellt sades den sträva efter att avsätta regeringar och påven. Teorin är att orden fortfarande lever och när Beyoncé framträder med sin urkraft på scenen och dessutom uttalar feministiska budskap är inte steget långt att det ryktas om att hon nog är besatt av en demon och med i Illuminati. Enligt vissa är hennes framträdande på Super Bowl 2016 ett bevis för detta. Hon tog andan ur publiken. Själva sporten i Super Bowl liksom krympte och det kom fram budskap om tjejers rätt och makt. Ajajaj, farligt farligt. *Come on ladies, formation now, I slay, you slay, we slay!*

Beyoncé med sin enorma publik, genomslagskraft och makt är avgörande för dagens feminism. Frågan som dyker upp är, har idrotten någon motsvarande kraft? Svaret är nog tyvärr nej. Det är bara att gratulera musiken som har hunnit hästlängder längre. I Sverige har artisten Zara Larsson blivit en ikon för tjejers kraft och mod att uttala sig. Under en av Zaras konserter skedde en av sommarens många våldtäkter. Zara gör då uttalandet att hon hoppas att äcklet som gjorde det må brinna i helvetet. Oj, får man säga så? Det blir en het debatt om det. Alltså debatt om hon får säga så, inte om att det skedde en våldtäkt.

Beyoncé manar till *Grrrrrrl power*, hon är ilsken, *"If you're proud of who you are and where you come from, say I slay. I slay!"* Kvinnor som normalt är lite lagom ängsliga, plikttrogna, som sopsorterar, som sköter barn och klarar vardagen vrålar hejdlöst *I slay* på hennes

konserter! Videon med Beyoncé rullar på bakom henne och hon krossar bilrutor med sitt baseballträ och är vansinnigt arg. Farligt arg. Det ses som farligt när kvinnor blir arga. Om en kvinna blir arg förstår inte männen varför hon behöver bli det. Det var väl inte så farligt det som hände, att hon blev fullständigt tilltrampad, överkörd eller förbigången. Det är väl inget att hetsa upp sig för. Även männen som i vardagen säger sig vara feminister och stå på kvinnornas sida tycker det är obehagligt med en arg kvinna och kan inte begripa det. De slår ner blicken och håller tyst. Kvinnor runt en arg kvinna drar sig lite förläget undan, nå det var väl inte meningen att det skulle bli så här, lugn, lugn. Vadå lugn? *Girls formation now, slay, say I slay! Flawless! Surfbort! Bootylicious!* Killar har reagerat starkt på Zara Larssons uttalande och menar att det är inte alla killar som betar sig som idioter. Självklart inte, men Zaras undran är befogad - "*Vad gör då alla "snälla killar" när tjejer blir våldtagna? Är ni helt enkelt bara för upptagna med att berätta hur snälla ni är?*"

I sportens värld rullar det på. Ingen som säger något som behöver debatteras alls. Under OS i Rio, under de allra första dagarna sker det försök till våldtäkt på två anställda servitriser i OS-byn. Förövaren, en marockansk boxare Hassan Sada, försvinner ut någonstans och så är det tyst. Nej inte helt tyst, det kommenteras att han missar OS eftersom han sitter i häktet. Vadå missar OS? Som om det vore det allvarliga! Ingen kommenterar nämnvärt det som hänt, det kommer en pliktrogna fråga "Hur kan vi öka säkerheten?". Öka säkerheten, osäkerheten är ju redan inne i OS-byn! Inne i varenda samhälle! Överallt. Ingen idrottstjej tar i en enda intervju upp det som hänt. De kanske inte visste i och för sig, nyhetsbevakningen i OS-byn var kanske inriktad på att tysta obehagligheter som hänt. Men de flesta har tillgång till nyheter via nätet och kunde den vägen få veta det. Ingen säger något som Zara Larsson sa, hoppas äcklet får brinna i helvetet, absolut ingen säger *I slay*. I intervjuerna med tjejerna så är det traditionella frågor och traditionella svar – ja lite känning i ena vaden, nej hälsenan är bra och benen kändes lätta när jag testade igår. Finns det någon Beyoncé i idrottens värld? Någon som manar tjejerna att säga ifrån, att säga *I slay*. USAs basketbollag "råkade" hamna på en bordell i Rio. Usain Bolt "råkade" hamna på komprometterande bilder med en brasiliansk dansös. Råkade, och det verkar vara okey, ur sportens synvinkel. Det är ju stora stjärnor det handlar om, inga man kritiserar precis. Det är snudd på höjning av deras aktier, de är inte bara bra i sport utan de är virila också.

Angående OS. Varför fick förresten inte Mikaela Arvidsson åka till OS i Rio? Det var ju hon som sköt en OS-plats till Sverige men petades till förmån för Håkan Dahlby. Argumenten var ihålliga. "Den gevärsskytten som sköt platsen till Sverige har inte de resultaten sedan dess så

att vi skulle kunna skicka henne. Då handlar det om vi har någon skytt i dag som gjort resultatet och det har Håkan.” Jaså. Inte mycket till protest från idrottsleden, tysssst. *Girls, formation!*

I Iran har Ayatolla Ali Khamenei utlyst en Fatwa, en religiöst bindande order, om att flickor och kvinnor ska förbjudas att cykla, då män blir alldeles för distraherade och upphetsade om de ser en cyklande kvinna. Jösses! Här skulle jag vilja uppfinna ett nytt ord. Rena övercykleriet, en blandning av hyckleri och översitteri och i kulisserna finns en cykel inblandad! Tjejer ska inte behöva ta ansvar för mäns snedtända sexualitet i alla lägen.

Debatten om delade tider för män och kvinnor på svenska badhus rullar på. Ingen cykel i närheten, men det är återigen tjejerna som ska ta ansvar för mäns sneda sexualitet. Det framställs som att det är tjejernas fel att killar och män inte kan bärga sig om de ser tjejer i badkläder. Och vi fogar oss och ingen säger något, allmänt tyst och speciellt tyst i idrottsleden. Hallå! Lagg krutet på att få killarna att uppföra sig istället för att trixa och dela upp efter kön. Här önskas verkligen en Beyoncé som ryter till. *Grrrrrrrrrrls formation now!*

Uppdelning efter kön har visats förekomma även i olika skolors idrottsundervisning. Samma sak, killar verkar inte kunna bärga sig och bete sig korrekt om det finns gympaklädda flickor i idrottshallarna. Flickorna ska inte ha en inbjudande attityd och uppenbarelse, vilket de tydligen har när de gympar och svettas i sina gympakläder. Lärarna lyder och flickorna får dra sig undan och en delning efter kön är ett faktum. Nu senast på en skola i Stockholm, t o m med Skolinspektionens goda minne. Jag minns hur vi kämpade på 70-talet för att nå en mer jämställd situation i ämnet gymnastik/idrott (det har hetat lite olika under åren) och nu plums så ramlar vi tillbaka igen. *Girl, ladies! On your feet now, slay!*

Tillbaka till cykeln. Zlatan gjorde sig också till talesman för övercyklari under fotbollsgalan 2013. Fast på ett omvänt sätt om man säger så. Anders Svensson fick en bil av Fotbollsforbundet för att han kämpat på i fotbollslandslaget under så många år. Så långt lugnt, men Therese Sjögran då? Hon hade ju också spelat länge i landslaget, till och med längre än Svensson, skulle inte hon få en bil också? Nä, sa Zlatan, hon kan få en cykel med min autograf på, det duger. Det går ju inte att jämföra spelare i ett herrlandslag med en spelare i ett damlandslag. Gulp! Lite mudder blev det, men inte mycket. Det var ju Zlatan som hade talat, inte kan man väl tillrättvisa honom inte. Männerna slår ner blicken och kvinnorna håller tyst. *Where are you girls?*

Nästa cykel som ska nämnas är kvinnans menstruationscykel. Lotta Schelin undrar varför det inte forskats så mycket på kvinnors mens och idrottsprestationer. Bra fråga! I och för sig är det med menstruation ganska beforskat, men i idrottssammanhang kan det belysas ytterligare. Jag har inte hört i en enda sportintervju (dock ingen garanti för att det inte finns!) någon sportreporter fråga om idrottstjejen lyckades tajma tävlingen utan att ha PMS, störtblödning eller magsmärtor. Inte heller har jag hört någon tjej som har sagt i intervjun att ”nä det gick inte alls bra idag, det är andra dagen på mens ju!”, eller ”nä jag har förlorat så mycket blod att jag orkade inte riktigt idag”. Jamen det går ju att fixa med tabletter, säger någon. Jaja, men det är just det, tabletter och trixande med kroppens egen rytm. Alla kanske inte vill trixa hur mycket som helst. Under en kurs i endokrinologi som jag läste på Karolinska för ett antal år sedan, framgick det att de flesta tjejer i uthållighetsidrotterna tappar sin mens utifrån att deras träning är så hård så att kroppen drar ner på alla onödiga utgifter, som mens. Det har dock sina risker och något som borde diskuteras mer öppet inom idrotten. Kanske det måste komma propåer från idrottstjejerna själva, som nu Lotta gör. Heja på! Förhoppningsvis hänger vi forskare med på tåget. Upp med det till diskussion, hur hanterar idrotten tjejers menscykel utifrån att det är så olika hur man kan prestera beroende på var i cykeln man är? Kan och vill idrotten hantera det utan övercykleri? *Grrrrrrrrrls formation, slay wherever you are!*

Ann-Christin Sollerhed

Ordförande i SVEBI

Lika men ändå olika? Tänkbara konsekvenser av idrottsföreningars självbilder för dess roll som utförare av politiska initiativ¹.

Cecilia Stenling, Pedagogiska institutionen, Umeå universitet,

Cecilia.stenling@umu.se Josef Fahlén, Pedagogiska institutionen, Umeå universitet

Introduktion

För drygt tio år sedan noterade Weed och kollegor (2005) i en genomgång av forskning om idrottsföreningar som genomförare av idrottspolitiska initiativ en närmast total avsaknad av empiriska undersökningar i ämnet. Sedan dess har ett antal studier utforskat den angelägna frågan om huruvida de organisationer som utgör basen i de flesta idrottssystem kan, vill och är beredda att uppfylla externt formulerade politiska mål (till exempel Adams, 2011; Fahlén & Karp, 2010; Fahlén, Eliasson & Wickman, 2015; Garrett, 2004; Harris, Mori, & Collins, 2009; Lusted & O’Gorman, 2010; May, Harris, & Collins, 2012; Nichols, Padmore, Taylor, & Barrett, 2012; O’Gorman, 2011; Skille, 2009; Stenling, 2013, 2014).

Det ökade intresset för denna fråga drivs på av det offentliga succesivt ökande tilltro till idrott som patentrösning för ett brett spektrum av (sociala) problem och av försök att styra, kontrollera och hålla idrotten ansvarig för att leverera aktiviteter som ska bidra till lösningar på sådana problem (se till exempel Coalter, 2007). För Sverige, det land som haft den snabbaste avreglerings- och privatiseringstrenden bland alla OECD-länder (Heritage Foundation, 2012), har den här utvecklingen inneburit en ökad instrumentalisering av den ideella sektorn, i vilken idrottsrörelsen är den överlägset största aktören (Wijkström & Lundström, 2002). För idrottsrörelsen har utvecklingen tagit sig två huvudsakliga uttryck. För det första har regeringen försökt förmå idrottsföreningar att utveckla sina aktiviteter för att göra dem mer attraktiva för underrepresenterade grupper och mindre benägna att bidra till tidig ’drop-out’, för att i förlängningen öka deltagandet i föreningsorganiserad idrott. Exempel på detta är de två stora statliga satsningarna på området, Handslaget (2003-2006) och

¹ Denna text är en översatt och förkortad version av Stenling, C., & Fahlén, J. (2014). Same Same, but Different?

Exploring the Organizational Identities of Swedish Voluntary Sports: Possible Implications of Sports Clubs’

Self-identification for their Role as Implementers of Policy Objectives. *International Review for the Sociology of Sport*, DOI: 10.1177/1012690214557103.

Idrottslyftet (2007-2010), som tillsammans adderade 3 miljarder kronor till det ordinarie statsanslaget på cirka 1,8 miljarder kronor årligen (Fahlén & Karp, 2010; Fahlén, Eliasson & Wickman, 2015). För det andra har den svenska regeringen tillskrivit idrottsföreningar rollen som tillhandahållare av icke-idrottsliga aktiviteter. Exempel på detta är uppdraget till Kulturrådet att stimulera läskunnighet genom ett program som involverar 'samarbete mellan idrottsföreningar och bibliotek för att göra litteratur mer tillgänglig för idrottsaktiva pojkar och flickor' (Regeringen, 2013:53). Vi menar att dessa exempel bygger på ett antagande som allt oftare görs av det offentliga i olika länder: att idrottsföreningar har beredskap, vilja och förmåga att bidra till utförandet av externt formulerade mål.

Den artikel som här sammanfattas rapporterar en studie vars syfte var att bilda kunskap om giltigheten i detta antagande och som därmed kan bidra till en informerad diskussion om idrottsföreningars roll som implementörer av externt formulerade mål. Mer specifikt ville vi i studien besvara följande två frågor: 1) Hur kan svenska idrottsföreningars organisatoriska identiteter beskrivas och förstås? 2) Vilken är fördelningen av föreningar mellan olika organisatoriska identiteter? De teoretiska begrepp och metodologiska antaganden som underbygger dessa två frågor skisseras i nästkommande avsnitt.

Teori och metod²

Studien bygger på en efterfrågan på mer teoretiskt drivna analyser av policyimplementering inom idrottens område (O’Gorman, 2011) och vi konceptualiserar härvidlag föreningars benägenhet att agera som policy-implementörer som beroende av en överensstämmelse mellan föreningars organisatoriska identitet (e.g., Glynn, 2008) och ett givet policy-initiativs kulturella material – dess mål och medel. Organisatorisk identitet förstår vi i studien som organisationsmedlemmars svar på identitets-definierande frågor såsom 'vilka är vi som organisation?' 'vilket är vårt *huvudsakliga uppdrag* och vilken är vår *kärnverksamhet*?'. Vidare ser vi på organisatorisk identitet som ett institutionellt situerat fenomen. Det betyder att vi betraktar organisatorisk identitet som internt förhandlat men ömsesidigt format av och formande organisationens institutionella kontext. Denna kontext består av meningssystem som utgör det råmaterial med vilket organisationer konstruerar sina identiteter (Glynn, 2008).

² De teoretiska begrepp som är kursiverade i detta avsnitt är centrala också i efterkommande resultatredovisning.

Eftersom att identitet är ett relationellt fenomen är jämförelser en stor del av identitetskonstruktionsprocesser (t ex Gioia et al., 2013; Kroezen Heugens, 2012; Strandgaard-Pedersen & Dobbin, 2006). Vid varje given tidpunkt är därför en organisations själv-etikettering samtidigt ett uttryck för dess eftersträvan att tillhöra en social identitetskategori och dess distansering från andra, där vissa aspekter framhålls som särskilt viktiga *identitetsmarkörer* (Glynn, 2008).

En institutionell förståelse av organisatorisk identitet innebär vidare en syn på handling som institutionellt formad. Det vill säga: varje given organisatorisk identitetskategori som finns tillgänglig föreskriver legitima handlingsmönster för de organisationer som gör anspråk på att vara en organisation av just den typen. Organisationer följer alltså en institutionellt formad *handlingslogik* (March, 1981).

Tidigare forskning om organisationer utanför idrottssektorn har visat att den rådande interna förståelsen av en organisations identitet påverkar till exempel hur problem tolkas (Gioia & Thomas, 1996) och hur resurser definieras och allokeras (Glynn, 2000). Genom dessa mekanismer påverkar en organisations identitet dess eftergivenhet för eller motstånd mot sådan institutionellt föreskriven organisatorisk förändring som finns inbäddad till exempel i statligt initierade program såsom Idrottslyftet och Handslaget (jmf. Fox-Wolfgramm et al., 1998). I förlängningen strukturerar en organisations handlingslogik också vad organisationen kan föreställa sig att göra [*'imagine doing'* i original] (Hall and Taylor, 1996: 948). Detta är särskilt viktigt för den här studien eftersom att en grundläggande förutsättning för att en policy över huvud taget ska dyka upp på en förenings radar kan tänkas vara att dess mål och medel faller inom ramen för vad föreningen kan föreställa sig att göra.

Med ovanstående teoretiska förståelse som hjälp riktades vårt analytiska fokus i studien mot att kartlägga vilka organisatoriska identitetskategorier med tillhörande handlingsrationaler som svenska idrottsföreningar 'citerar' i sina beskrivningar av vilka de 'är' och vad de 'gör'

(huvudsakligt uppdrag och kärnverksamhet). Vårt empiriska underlag genererades genom teoretiskt drivna intervjuer med företrädare för 218 svenska idrottsföreningar³ och i analysen av materialet användes de teoretiska begrepp som skisserats ovan. Analysen resulterade i tio

³ Intervjuguiden finns tillgänglig vid förfrågan till endera författarna.

analytiskt konstruerade idealtypiska identitetskategorier som beskrivs i nästkommande avsnitt.

Svenska föreningstyper

I detta avsnitt beskrivs tio organisatoriska identitetskategorier som vi menar befolkas av svenska idrottsföreningar. För läsbarhetens skull beskrivs kategorierna som om de representerade en enskild förening, en förening som i likhet med en individ har den sociala aktörens status. Kategorierna beskrivs i fallande ordning och börjar alltså med den identitetskategori som flest föreningar i materialet kan placeras i: Idrottsskoleföreningen. En viktig iakttagelse är att den här föreningen ser med en självklarhet på sitt uppdrag och sin kärnverksamhet och att den tror sig vara den enda rådande 'föreningstypen' i svensk föreningsidrott. Som beskrivningarna visar positionernas också flera av de andra identitetskategorierna i relation till denna typ, vilket indikerar Idrottsskoleföreningens normerande ställning i svensk föreningsidrott.

Idrottsskoleföreningen (n=123)

Idrottsskoleföreningens uppdrag är att förbereda medlemmarna för deltagande i tävlingsidrott. Kärnverksamheten som används för att utföra detta uppdrag är fostra/lära medlemmarna tävlingsidrottens principer (conventions), alltifrån idrottsspecifika taktiker och tekniker till implicita normer och ideal såsom fair play. I likhet med den "vanliga" skolan så vänder sig föreningen till barn. Ungdomar och vuxna som vill bli aktiva i föreningen avkrävs (implicit eller explicit) idrottliga förkunskaper. Föreningens främsta identitetsmarkör är dess fokus på *idrott* och på den egna medlemskader och dess handlingslogiker är att främja sammanhållning bland medlemmarna och att utveckla kvaliteten i den idrottsutbildning som föreningen erbjuder.

Den glesbygdsbevarande föreningen (n=23)

Distinktionen mellan glesbygd och stad är i förgrunden av Den glesbygdsbevarande föreningens organisatoriska identitet. Dess huvuduppdrag är att säkra den egna bygdens fortlevnad och utveckling. Föreningen har hela byn, oavsett ålder (även icke-medlemmar) som målgrupp, och föreningens aktiviteter anpassas till den variation av intressen som finns i

denna målgrupp. Därför liknar föreningen en diversehandel, med en kärnverksamhet som innefattar alltifrån tävlingsinriktad idrott (till exempel ett fotbollslag) till icke-tävlingsinriktad idrott (gympapass eller skötsel av publika anläggningar) till icke-idrottslig verksamhet, såsom att driva den lokala puben eller biografen. Den glesbygdsbevarande föreningens identitetsmarkör är dess fokus på byn som helhet, och inte på den egna medlemskader. I linje med detta så är föreningens handlingslogik att säkerställa föreningens fortsatta bidrag till bygdens utveckling.

Icke-tävlingsidrottsföreningen (n=17)

Icke-tävlingsidrottsföreningen ifrågasätter det förgivettagna goda i tävlingsidrott, och menar att det finns ett behov av föreningsidrott utan tävlingsinslag. Föreningens huvuduppdrag är därmed

att bredda utbudet av aktivitetstyper inom den svenska idrottsrörelsen genom att erbjuda aktiviteter utan tävlingsmoment, aktiviteter som deltagarna själva tillskriver mening och mål. I linje med denna förståelse av kärnverksamheten som annorlunda än den som erbjuds av 'den vanliga idrottsföreningen', så vänder sig föreningen till individer som inte attraheras av tävlingsidrott. Föreningens identitetsmarkör är dess självförstådda unikhet i termer av dess icke-fokus på tävlingsidrott och föreningens handlingslogik är också att vårda föreningsaktiviteternas icke-tävlingsinriktade karaktär.

Föreningen för social integration (n=14)

Den här föreningens uppdrag är att producera demokratiska och socialt integrerade medborgare. Den typ av idrottsaktiviteter som erbjuds (till exempel tävlingsidrott eller motionsidrott) betraktas som helt underordnade det som betraktas som föreningens kärnverksamhet: att erbjuda en (formell) föreningsmiljö genom vilken barn och ungdomar kan hållas bort från gatan och från problem, och utvecklas på ett socialt önskvärt sätt genom att delta i vuxenövervakade, meningsfulla fritidsaktiviteter. Föreningens handlingsrational är att ta ansvar för samhällliga mål och dess identitetsmarkör är dess känsla av ansvar för sådana samhällliga mål, och mer specifikt för fostran av nästa generations medborgare.

Idrott-hela-livet föreningen (n=12)

Idrott-hela-livet-föreningen har som uppdrag att erbjuda idrott-åt-alla. Föreningen försöker göra detta genom att erbjuda en variation av aktiviteter, en variation som anses nödvändig för att attrahera deltagare i livets alla olika faser. Därmed består kärnverksamheten av både tävlingsidrott för barn och ungdomar och motionsaktiviteter för vuxna. I linje med detta så är föreningens identitetsmarkör dess inkluderande karaktär, i termer av deltagares ålder och ambitionsnivå och dess handlingslogik är att möta vad som uppfattas vara en ökande heterogenitet i befolkningens efterfrågan på idrottsaktiviteter.

Kompisföreningen (n=9)

Kompisföreningens uppdrag är att erbjuda en möjlighet för en grupp vuxna vänner att spendera tid tillsammans samtidigt som de utövar ett gemensamt intresse. Denna grupp med vänner utgör ett enda lag och efter grundandet blir föreningen mer eller mindre stängd för nya medlemmar. Föreningens medlemmar har antingen inte platsar i ett 'vanligt lag' eller tyckt att 'vanlig föreningsidrott' är för tidskrävande. Föreningens kärnverksamhet är därmed begränsad till själva tävlandet (oftast matcher) och den enda anledningen för föreningen att vara en formell

organisation är att få tillgång till det institutionaliserade tävlingssystemet och till kommunägda anläggningar. Föreningen är alltså relativt svagt relaterad till föreningen som fenomen, istället är dess identitetsmarkör dess karaktär av ett löst organiserat nätverk. Föreningens handlingslogik är att *undvika* allt extraarbete som hör till att vara del av en "vanlig" idrottsförening.

Föreningen för självförverkligande (n=7)

Föreningens uppdrag är att ge individer en möjlighet till självförverkligande och kärnverksamheten består av tränar-ledda, högentensiva träningspass som riktar sig till vuxna som vill utmana sig själva genom att delta i Iron Man-liknande tävlingar, till vilka föreningsmedlemskapet också ger tillträde. Föreningens identitetsmarkör är dess (implicit) exkluderande karaktär i termer av deltagarnas ålder och ambitionsnivå och dess handlingslogik är att öka medlemmarnas egna/individuella resurser i relation till deltagande i tävlingar.

Elitidrottsföreningen (n=6)

Elitidrottsföreningens uppdrag är att vara bäst på idrottsplanen. Liksom i Idrottsskoleföreningen består föreningens kärnverksamhet av förberedelse för och deltagande i den institutionaliserade tävlingsidrotten. En stor skillnad är dock Elitidrottsföreningens fokus på prestationsförbättring till förmån för andra värden, såsom allas rätt att delta. Föreningen vänder sig till barn och ungdomar som har som ambition att bli bäst. Vuxna är dock också välkomna under förutsättning att de lever upp till klubbens prestationsstandard. Föreningens identitetsmarkör är dess fokus på elitidrott och dess företagslika byråkratiserade och professionaliserade organisatoriska strukturer. Föreningens handlingslogik är att utöka den grupp av deltagare från vilka talangfulla idrottare kan produceras och att effektivisera 'produktionskedjan'.

Skolidrottsföreningen (n=5)

Skolidrottsföreningens kärnverksamhet består enbart av deltagande i skolidrottstävlingar, mellan dessa är klubben slumrande – inga träningspass eller andra aktiviteter genomförs. Klubbens enda uppdrag är att bidra till skolans image och attraktionskraft hos prospektiva elever genom att låta elever delta – förhoppningsvis framgångsrikt – i skolmästerskap. Föreningens identitetsmarkör är dess intermittenta aktivitetsmönster och dess karaktär som appendix till den skola den är kopplad till.

Handikappidrottsföreningen (n=2)

Föreningens uppdrag är att säkra en marginaliserad grupps rättighet till tillgång till föreningsidrotten som en viktig samhällelig institution. Följaktligen betraktas karaktären på de aktiviteter som tillhandhålls som underordnade det faktum att föreningen finns till för att tillgodose funktionsnedsattas rättigheter och behov, vilket också är dess identitetsmarkör. Föreningens handlingslogik är att upprätthålla ett institutionaliserat tävlingssystem för funktionshindrade.

Diskussion

Målet med den här studien har varit att skapa kunskap som kan bilda underlag för en

diskussion om idrottsföreningars roll som utförare av politiska tilltag. I strävan mot detta mål har vi begreppsliggjort idrottsföreningars benägenhet att agera utförare som beroende av en överensstämmelse mellan idrottsföreningars organisatoriska identiteter och varje givet initiativs kulturella råmaterial. Även om många aspekter i resultaten erbjuder intressanta utgångspunkter för diskussion vill vi lyfta fram en aspekt som viktigare än de andra i relation till idrottspolitisk implementering: heterogeniteten bland svenska idrottsföreningar som grupp. I synnerhet, och i linje med studiens teoretiska underbyggnad, menar vi att varje organisatorisk identitetskategori med tillhörande handlingslogik signalerar vad föreningarna i den kategorin kan föreställa sig att göra [*'imagine doing'* i original] (Hall and Taylor, 1996: 948) i termer av policyimplementering. Rent hypotetiskt är det troligare att Den glesbygdsbevarande föreningen svarar mot politiska initiativ för regional utveckling; Icke-tävlingsidrottsföreningen mot ambitioner att bredda utbudet av aktiviteter i svensk föreningsidrott, särskilt sådana som inte är tävlingsorienterade; Föreningen för social integration mot initiativ som syftar till att minska ungdomsbrottslighet och betona idrottsföreningars roll som fostrare av demokratiska och socialt integrerade medborgare; Idrott-hela-livet föreningen mot initiativ som syftar till att öka deltagande genom att anpassa aktiviteter till sådant som efterfrågas av åldersgrupper som är underrepresenterade i föreningsidrott; Elitidrottsföreningen mot elitidrottsinitiativ som är tänkta att främja såväl Sveriges som den enskilda föreningens framgångar på tävlingsarenan; och slutligen, Handikappidrottsföreningen mot initiativ som riktar sig mot deras målgrupp – individer med funktionsnedsättningar. Föreningarna som ryms i nämnda kategorier uppgår till cirka en tredjedel av vårt urval och, än viktigare, varje enskild kategori representerar endast en liten del av svenska idrottsföreningar som grupp. Förväntningar på idrottsföreningars potentiella funktion som utförare av politiska tilltag måste därför anpassas därefter. Med andra ord, Föreningar för social integration kan mycket väl vara ivriga att svara mot socialpolitiska initiativ, men de representerar faktiskt bara 6,5% av urvalet.

Vilka är då resten av föreningarna? Kompisföreningen, Föreningen för självförverkligande och Skolidrottsföreningen, som tillsammans utgör endast en tiondel av urvalet, skulle kunna betecknas som *ofrivilliga* föreningar. Med det menar vi att förutom att få tillgång till tävlingssystemet, som varje specialidrottsförbund har ensamrätt på, eller till kommunala anläggningar, ser dessa föreningar litet värde i föreningsformen som sådan. Hörsamheten för externt formulerade policy-initiativ är därför sannolikt inte särskilt hög bland dessa föreningstyper. Föreningarna i den återstående organisatoriska identitetskategorin, Idrottsskoleföreningen, utgör hela hälften av urvalet. I likhet med sina motsvarigheter i

exempelvis Norge (Skille, 2010; 2011), Danmark (Ibsen & Seippel, 2010) och Storbritannien (Adams, 2011) är ett framträdande drag hos dessa föreningar deras introverta inriktning

[’introvert orientation’ i original] (Ibsen & Seippel, 2010: 600) och deras upptagenhet av tävlingsidrott som ett mål i sig. Stenling (2014: 64) refererar till denna typ av förening som vi-för-oss [’we-for-us i original] organisationer, vilket antyder att i motsats till exempelvis

Föreningen för social integration arbetar *Idrottsskoleföreningen* framför allt för sin egen medlemskader och i förlängningen för det institutionaliserade tävlingssystemet som sådant. När de ombeds beskriva vilka de är och vad de gör hänvisar dessa föreningar på ett självklart sätt till den eller de specifika idrotter föreningen erbjuder. Även om *Idrottsskoleföreningen* absolut skapar utomidrottsliga värden, är det därför långt ifrån självklart att de kan tänka sig att utföra aktiviteter som syftar mot icke-idrottsliga målsättningar.

Sammanfattningsvis, idrottsföreningar utgör inte på något sätt en homogen grupp och det är felaktigt att behandla dem som sådana i såväl forskning som politik. Heterogeniteten bland idrottsföreningar skapar variation i den potentiella matchningen mellan varje given policys kulturella råmaterial – mål och medel – och idrottsföreningars organisatoriska identiteter. Ett initiativ som kan upplevas som mitt i prick för en typ av föreningar faller därför helt utanför uppmärksamheten för vad en annan typ av föreningar kan tänka sig göra.

Fortsatt kunskapsbehov

Vi vill poängtera att när det gäller den faktiska kopplingen mellan idrottsföreningars organisatoriska identiteter och deras beredvillighet att agera som utförare av politiska tilltag så är diskussionen ovan rent hypotetisk. På grund av risken för bias i intervjuerna som härrör från social önskvärdhet [’social desirability bias’ i original] valde vi medvetet att inte ställa den direkta frågan om vad föreningar kan föreställa sig att göra i termer av policy implementering

under intervjuerna. Fortsatt forskning skulle dock kunna använda de teoretiska och empiriska insikter som denna studie genererat för att exempelvis utforma en enkätundersökning som empiriskt testar korrelationen mellan organisatorisk identitet (oberoende variabel) och viljan att leverera mot olika typer av politiska mål. Vi tror dessutom att den här studien väcker flera intressanta frågor om relationen mellan (föränderliga) institutionella villkor och formeringen

och utvecklingen av idrottsföreningars organisatoriska identiteter, vilket i förlängningen får konsekvenser för idrottsföreningars roll som utförare. Avslutningsvis vill vi belysa tre sådana frågor och föreslå att de tas i beaktande i fortsatt forskning i ämnet.

Först och främst måste det faktum att populationen idrottsföreningar i varje givet land inte är konstant och statisk beaktas. Idrottsföreningar 'föds' och 'dör' kontinuerligt och de idrottspolitiska prioriteringar som är på modet för dagen utgör en viktig del av de institutionella förhållanden i vilka nya idrottsföreningar bildas (c.f., King et al., 2011). De föreningar som bildas idag kan därför ha organisatoriska identiteter som är mer i linje med dagens och framtida idrottspolitiska prioriteringar. En sådan utveckling kan över tid utöka förekomsten av existerande föreningstyper och/eller ge upphov till nya föreningstyper.

För det andra, även om organisationer i det institutionella perspektiv använt i denna studie är sociala och socialiserade fenomen och därmed uttryck för vad som är socialt acceptabelt och legitimt, så är organisatorisk identitet en internt definierad uppfattning som kontinuerligt förhandlas mellan organisationens medlemmar (Gioia et al., 2013). Oaktat King et al.'s (2011) argument att organisatoriska identiteter är i hög grad stigberoende, hävdar vi därför att regeringar, genom att bredda och ytterligare specificera sina idrottspolitiska mål, bidrar till att skapa en alltmer komplex institutionell kontext (Kraatz & Block, 2008) som i sin tur kan skapa föreningsinterna konflikter över hur identitetsdefinierande frågor såsom 'vilka är vi som organisation?' ska besvaras. Sådana konflikter kan leda till att stora delar av medlemskader byts ut, att en ny styrelse väljs som antar en annan riktning än den föregående, eller till utbrytningar eller sammanslagningar med andra föreningar. Genom dylika processer kan identitetskonstruktionen startas om från början med aktuella institutionella villkor i beaktande.

ör det tredje, tydligheten och graden av specificering i regeringens idrottspolitiska mål och i vilken utsträckning offentliga resurser är kopplade till villkor, utvärderingar och inte minst sanktioner på föreningsnivå kan ha tydliga implikationer för huruvida föreningar känner sig tvingade att omforma sina identiteter. I Sverige har regeringens idrottspolitik hittills varit uppmanande snarare än tvingande och idrottspolitiska effekter utvärderas företrädesvis på övergripande nivå. Detta är förmodligen en förklaring till varför svenska idrottsklubbar har visat sig vara rätt oemottagliga för regeringens försök att använda resurser för att förmå dem att förändra sin inriktning och sina aktiviteter (e.g., Fahlén et al., 2015; Fahlén and Karp,

2010). Ett idrottssystem i vilket brist på efterlevnad av idrottspolitiska mål skulle resultera i uteblivet offentligt stöd skulle kanske ha större potential att tvinga idrottsföreningar att omforma sina organisatoriska identiteter då ett sådant hot om inkomstförlust skulle hota föreningens hela överlevnad (c.f., Keat and Sam, 2013: 47).

Sammantaget föreslår vi att de empiriska och konceptuella insikter som denna studie genererat används i till exempel enkätbaserade implementeringsstudier. Vi föreslår också att framtida forskning om idrottspolitisk implementering utforskar formering och förändring av idrottsföreningars organisatoriska identiteter och de konsekvenser dessa processer har för idrottsföreningars roll som utförare av politiska ambitioner. I sådana studier är det dock viktigt att ta hänsyn till på vilka sätt dessa processer är relaterade till rådande institutionella villkor i termer av i vilken utsträckning regeringen i fråga specificerar politiska mål och medel, samt utvärderar och möjligen påför sanktioner mot de idrottsföreningar som inte brutit mot villkor och överenskommelser.

Referenser

- Adams A (2011) Between modernization and mutual aid: The changing perceptions of voluntary sports clubs in England. *International Journal of Sport Policy and Politics* 3: 23–43.
- Coalter F (2007) *A Wider Social Role for Sport: Who's Keeping the Score?* London: Routledge.
- Fahlén J and Karp S (2010) Access denied: The new 'sports for all'—programme in Sweden and the reinforcement of the 'sports performance'—logic. *Sport & EU Review* 2: 3–22.
- Fahlén J, Eliasson I and Wickman K (2015) Resisting self-regulation: An analysis of sport policy programme making and implementation in Sweden. *International Journal of Sport Policy and Politics* 7: 391–406.
- Fox-Wolfgramm SJ, Boal KB and Hunt JG (1998) Organizational adaption to institutional change: A comparative study of first-order change in prospector and defender

- banks. *Administrative Science Quarterly* 43: 87–126.
- Garrett R (2004) The response of voluntary sports clubs to Sport England's Lottery funding: Cases of compliance, change and resistance. *Managing Leisure* 9: 13–29.
- Gioia DA and Thomas JB (1996) Identity, image, and issue interpretation: Sensemaking during strategic change in academia. *Administrative Science Quarterly* 41: 370–403.
- Gioia DA, Patvardhan SD, Hamilton AL and Corley KG (2013) Organizational identity formation and change. *The Academy of Management Annals* 7: 123–192.
- Glynn MA (2008) Beyond constraint: How institutions enable identities. In: Greenwood R, Oliver C, Sahlin K and Suddaby R (eds) *The SAGE Handbook of Organizational Institutionalism*. London: Sage, pp. 413–430.
- Hall PA and Taylor RC (1996) Political science and the three new institutionalisms*. *Political Studies* 44(5): 936–957.
- Harris S, Mori K and Collins M (2009) Great expectations: Voluntary sports clubs and their role in delivering national policy for English sport. *Voluntas* 20: 405–423.
- Heritage Foundation (2012) 2012 Index of economic freedom: Graph the data—Sweden. Available at: www.heritage.org/index/visualize.
- Ibsen B and Seippel Ø (2010) Voluntary organized sport in Denmark and Norway. *Sport in Society* 13(4): 593–608.
- King BG, Clemens ES and Fry M (2011) Identity realization and organizational forms: Differentiation and consolidation of identities among Arizona's charter schools. *Organization Science* 22: 554–572.
- Keat RA and Sam MP (2013) Regional implementation of New Zealand sport policy: new

instrument, new challenges. *International Journal of Sport Policy and Politics* 5: 39-54.

Kroezen J J and Heugens P P (2012) Organizational identity formation: Processes of identity imprinting and enactment in the Dutch microbrewing landscape. In: Schulz M, Maguire S, Langley A, et al. (eds) *Constructing identity in and around organizations*. Oxford: Oxford University Press, pp 89-127. 89-127.

Lusted J and O'Gorman J (2010). The impact of New Labour's modernisation agenda on the English grass-roots football workforce. *Managing leisure*, 15: 140-154.

March JG (1981) Decision in organizations and theories of choice. In: Van de Ven A and Joyce WF (eds) *Perspectives of Organizational Design and Behaviour*. New York: Wiley, pp. 205–244.

May T, Harris S and Collins M (2013) Implementing community sport policy: Understanding the variety of voluntary club types and their attitudes to policy. *International Journal of Sport Policy and Politics* 5(3): 397–419.

Nichols G, Padmore J, Taylor P and Barrett D (2012) The relationship between types of sports club and English government policy to grow participation. *International Journal of Sport Policy and Politics* 4(2): 187–200.

O'Gorman J (2011) Where is the implementation in sport policy and programme analysis? The English Football Association's charter standard as an illustration. *International Journal of Sport Policy and Politics* 3: 85–108.

Regeringen (2013) Prop. 2013/14:1 Utgiftsområde 17. Available at:
www.regeringen.se/content/1/c6/22/37/09/de9206b9.pdf

Skille EÅ (2009) State sport policy and voluntary sport clubs: The case of the Norwegian Sports City Programme as social policy. *European Sport Management Quarterly* 9: 63–79.

Skille E (2010) Competitiveness and health: The work of sport clubs as seen by sport clubs

- representatives—a Norwegian case study. *International Review for the Sociology of Sport* 45(1): 73–85.
- Skille E (2011) The conventions of sport clubs: Enabling and constraining the implementation of social goods through sport. *Sport, Education and Society* 16(2): 241–253.
- Stenling C (2013) The introduction of drive-in sport in community sport organizations as an example of organizational non-change. *Journal of Sport Management* 27: 497–509.
- Stenling C (2014) Sport programme implementation as translation and organizational identity construction: The implementation of drive-in sport in Swedish sports as an illustration. *International Journal of Sport Policy and Politics* 6(1): 55–69.
- Straandgaard-Pedersen J and Dobbin F (2006) In search of identity and legitimation: Bridging organizational culture and neoinstitutionalism. *American Behavioral Scientist* 49: 897–906.
- Weed M, Robinson L, Downward P, Green M, Henry I, Houlihan B and Argent E (2005) Academic review of the role of voluntary sports clubs. *Loughborough: Institute of Sport and Leisure Policy. Unpublished Report to Sport England.*
- Wijkström F and Lundström T (2002) *Den Ideella Sektorn—Organisationerna i det Civila Samhället*. Stockholm: Sober.

”Kampen om marken ”

En studie gällande idrotts- och fotbollsytors inkludering i stadsplaneringsprocessen i
Stockholm

Eric Hörnell, Stefan Sens & Robin Trygg Laszlo

Idrottsvetenskapligt examensarbete

15 Högskolepoäng

URN: [urn:nbn:se:lnu:diva-54594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:se:lnu:diva-54594)

Nyckelord: stadsplaneringsprocess, idrott, fotboll, anläggning, tillgänglighet, folkhälsa.

Flertalet debattörer anser att tillgängligheten till idrottsytor i Stockholm är oerhört bristfällig och de menar att idrotten och folkhälsan i huvudstaden därmed är hotad (Aftonbladet, 2016a). Ansvariga politiker i Stockholm replikerar dessa påståenden och menar att nya idrottsytor är en av deras största prioriteringar i stadsplaneringen. De förklarar att en extra miljard har investerats i nya satsningar på idrottsanläggningar för att bygga ikapp den rådande anläggningsbristen (Aftonbladet, 2016b).

Riksidrottsförbundet (RF) samt Svenska Fotbollförbundet (SvFF), har även uppvisat ett missnöje kring anläggningsbristen och menar på att integreringen av idrottsytor är otillräcklig vid bebyggelsen av nya bostadsområden. För att råda bot på detta har Stockholms Idrottsförbund tillsammans med ett antal av Stockholms specialidrottsförbund upprättat anläggningsprojektet ”Bygg i kapp! Bygg i takt!” där syftet är att åtgärda den ansedda idrottsanläggningsbristen som finns i Stockholm (Riksidrottsförbundet, 2016).

Stockholms Fotbollförbund (StFF) anser att idrottsytor blir bortprioriterade i stadsplaneringsprocessen och vill därför ha svar på vilket utrymme idrotten, och i synnerhet fotbollen, får när nya bostadsområden exploateras i staden samt vilka konsekvenser det kan få. Med grund i detta har denna studie uppkommit på uppdrag av Stockholms Fotbollförbund, vilket mynnade ut i nedanstående syfte, frågeställningar och avgränsningar.

Syfte och avgränsningar

Syftet med denna uppdragsstudie är att på grund av den ansedda fotbollsplaneringsbristen (1) *undersöka* synen på idrottsytors inkludering i stadsplaneringsprocessen i Stockholm, med fördjupning i fotbollen. Studiens syfte är även att, utifrån insamlad data, (2) *diskutera* och *analysera* följderna av fotbollsytornas plats i stadsplaneringsprocessen. De övergripande frågeställningarna som denna studie avser att besvara är följande:

- På vilket sätt *finns* upprättandet av idrotts- och fotbollsytor med i stadsplaneringsprocessen i Stockholm?
- Hur *bör* idrotts- och fotbollsytor inkluderas vid planering av nya bostadsområden?
- Vilka *följder* innebär idrotts- och fotbollsytornas plats i stadsplaneringsprocessen för (a) *tillgängligheten* till idrott och fotboll, (b) *föreningsidrotten* samt (c) *folkhälsan* för invånarna, i Stockholm?

Metod

Eftersom studiens uppdrag var att *specifikt* granska idrottens inkludering i stadsplaneringsprocessen i Stockholm, med fördjupning i fotbollen samt stadsdelarna Hagastaden och Hammarby Sjöstad utformades uppsatsen därav som en *fallstudie*. Studiens empiri har arbetats fram via kvalitativa-, semi-strukturerade intervjuer med relevanta nyckelinformanter, däribland politiker och representanter för olika delar av idrottsrörelsen, som är insatta i ämnet samt enkäter till alla Stockholms fotbollsföreningar.

Konklusioner av resultat och analys

Integreringen av idrotten i stadsplaneringen i dagsläget

Studios resultat och analys visar att idrottens representanter *inte* finns med i initialskedet av stadsplaneringsprocessen gällande upprättandet av nya bostadsområden, vilket i sin tur ofta leder till att andra samhällsfunktioner planläggs och prioriteras före upprättandet av idrottsanläggningar. Denna brist på integrering av idrottsytor i bostadsområden anses bidra till en funktionsseparerad stadsplanering, vilket forskare menar är negativt för stadsutvecklingen.

Bedömningen av analysen är att idrottsrörelsen *inte* har tillräckligt med resurser för att vara med och påverka varje stadsplaneringsprocess, samt att de *inte* vill prioritera vilken idrottsyta

som bör byggas. Detta anses resultera i att idrotten blir bortprioriterad i stadsplaneringsprocessen till förmån för andra samhällsfunktioner eftersom idrottsrörelsen varken kan eller vill prioritera *vilka* idrotters anläggningsbehov som ska tillfredsställas i form av upprättande av idrottsytor. Konsekvenserna av detta bedöms bli att Stockholms politiker själva tvingas att prioritera idrottsrörelsens behov, vilket de inte alltid anses ha tillräckligt med kunskap kring. Detta anses resultera i att politikerna prioriterar nybyggnationer utefter kortsiktiga ekonomiska fördelar samt övriga intressenters särintressen, istället för idrottsytor som generellt sätt inte genererar ekonomisk vinning. För att undvika att specifikt fotbollsytor prioriteras bort av politiker anses det nödvändigt att representanter från fotbollsrorelsen utvecklar sin förmåga att kommunicera och påvisa fotbollens behov av anläggningar samt den samhällsnytta som fotbollen bidrar med.

Hur idrottsytor bör inkluderas vid planering av nya bostadsområden

Resultatet och analysen påvisar att Stockholms ansvariga politiker har som avsikt att integrera idrottsytor med övriga samhällsfunktioner. Denna strävan anses dock vara en intention utan konkret strategisk förankring i hur detta ska genomföras, vilket baseras på att både politiker och tjänstemän inte är medvetna om idrottsförvaltningens riktlinjer gällande rimliga avstånd mellan bostäder och idrottsanläggningar. Konsekvenserna av detta anses bli att den rumsliga strukturen påverkas, vilket i förlängningen bedöms medföra att de berörda individernas aktivitetsmönster försämras. Det finns även skiljaktigheter mellan StFF och ansvariga politiker i Stockholm angående var fotbollsanläggningar bör placeras. För att angripa problemet och lösa dessa meningsskiljaktigheter anses det att parterna bör komma överens om *vilka* idrottsanläggningar som ska upprättas och *var* dessa ska placeras i initieringen av stadsplaneringsprocessen. Detta anses kunna bidra till att idrottsytor faktiskt upprättas tack vare ett tydliggörande av vilka behov som ska tillgodoses.

Analysen beskriver att idrottsrörelsen bör bli bättre på att samverka över kommungränserna, men att denna möjlighet begränsas av att kommunerna inte har som avsikt att hjälpa varandra. Slutsatsen kring detta är att kommunerna bör komma överens om att hitta kommunöverskridande samarbeten som tillgodoser idrottens behov och därmed minskar bristen på anläggningar. Denna konklusion anses vara ett av sätten att lösa anläggningsfrågan.

Vilka följder kan integreringen av idrottsytor i stadsplaneringen få?

a) Tillgänglighet

Resultatet och analysen visar, med hjälp av *distance decay* begreppet, vilket används när ett avstånd mellan en plats som efterfrågas och den platsen som förser efterfrågan beskrivs (O'Reilly et al. 2015), att forskare anser att ju längre geografiskt avstånd människor har till idrottsanläggningar, desto lägre nyttjandegrad får anläggningarna. Anledningen till denna konsekvens är att ekonomiska och tidskrävande aspekter avgör vilka som har möjlighet att använda anläggningarna. Slutsatsen kring detta blir att tillgängligheten till idrott är väsentligt och att när avståndet för stadens invånare till idrottsanläggningar inte tas i beaktning anses en risk finnas att exkludering av individer sker.

b) Föreningsidrotten

Till skillnad från ovanstående slutsats presenteras det i analysavsnittet att fotbollsföreningars representanter i Stockholm anser att avståndet mellan föreningens hemvist och de idrottsanläggningar som används är av mindre betydelse, gällande ifall föreningarna nyttjar anläggningarna eller inte. Föreningarna uttrycker däremot att det är bristen på fotbollsytor och tillgängliga plantider som är deras största utvecklingshinder. Slutsatsen kring detta bedöms vara att bristen på fotbollsplaner i Stockholm är så pass påtaglig och omfattande så att det geografiska avståndet till fotbollsplaner inte har någon betydelse för föreningarna, så länge föreningen får tillgång till en plan som de kan bedriva sin verksamhet på.

c) Folkhälsan

Ovanstående resonemang gällande bristen på idrottsanläggningar i Stockholm anses bidra till att individer utesluts från föreningsidrotten, vilket i förlängningen innebär en försämrad folkhälsa för de som inte kan ta plats i föreningsidrotten. Detta anses inte överensstämma med det som presenteras i Stockholms översiktsplan, nämligen att målet för idrotten i Stockholm är att stödja ett levande idrottsliv för Stockholms invånare samt att tillgången till idrottsytor är avgörande för fysisk aktivitet hos medborgarna. Slutsatsen anses därmed bli att Stockholm måste prioritera att öka tillgängligheten till idrottsytor för både spontan- och organiserad idrott ifall översiktsplanens målsättningar med idrotten ska förverkligas.

Slutlig diskussion

Konklusionen att de ansvariga politikerna i Stockholm i många fall prioriterar nybyggnationer utefter kortsiktiga ekonomiska fördelar samt övriga intressenters särintressen istället för upprättande av idrotts- och fotbollsplaner anses riskera att få negativa följder för

tillgängligheten till idrott, föreningsidrotten samt medborgarnas folkhälsa. Anledningen till denna prioritering bedöms vara att idrottsrörelsen brister gällande att påvisa den samhällsnytta som idrotten bidrar med, men även att politikerna själva inte ser de långsiktiga konsekvenser som bortprioriteringarna av idrotts- och fotbollsytor riskerar att medföra. Exempelvis redogör Oughton och Tacon (2007) att vetenskapliga undersökningar påvisar att idrott har en positiv verkan på människors fysiska hälsa genom att fysisk aktivitet bland annat minskar sjukdomar samt påverkar positivt gällande människors mentala hälsa. Dessa exempel på positiva följder som Oughton och Tacon (2007) beskriver är både svåra att värdera i ekonomiska termer samt svåra att härleda just till idrotten, men likväl anses det viktigt för ansvariga politiker att ta hänsyn till och prioritera upprättandet av idrotts- och fotbollsytor vid stadsplaneringen.

Ovanstående resonemang anses i realiteten inte vara så enkelt som det beskrivs. Ansvariga stadsplanerare har flertalet lagstadgade samhällsfunktioner som måste prioriteras och först därefter ta hänsyn till övriga intressenters behov och önskemål. Tillsammans med att det finns begränsad marktillgång och ekonomiska resurser medför att stadsplanerarna är tvungna att *prioritera* gällande behov och önskemål som olika intressenter har. För att fotbollens behov och önskemål ska prioriteras är bedömningen att representanter från fotbollen måste bli bättre på att kommunicera gällande deras behov samt påvisa de långsiktiga samhällsekonomiska vinsterna som fotbollen medför.

Folkhälsomyndighetens (2016) nionde mål beskriver att statliga myndigheter och politiker via olika instanser *ska* främja medborgarnas fysiska aktivitet. Dessutom menar RF (2009) att idrotten *ska* finnas tillgänglig för *alla* olika individer. Det anses att det framkomna resultatet och analysen visar att upprättandet av nya idrotts- och fotbollsytor bortprioriteras av politiker, vilket resulterar i att främst individer med lägre socioekonomisk status får sämre tillgänglighet till idrotts- och fotbollsanläggningar samtidigt som hela föreningsfotbollen tappar medlemmar. Dessa allvarliga konsekvenser bedöms inte ligga i linje med varken det nionde folkhälsomålet, Stockholms översiktsplan eller RFs målsättningar med tillgängligheten till idrott. Risken med dessa nyss förklarade konsekvenser anses vara att tillgängligheten till idrotts- och fotbollsanläggningar och därmed även möjligheten till fysisk aktivitet i närområdet blir en klassfråga, vilket äventyrar idrottens paroll beträffande att vara tillgänglig för alla olika individer.

StFF beskriver att det behövs trettiofyra nya fotbollsplaner i Stockholm för att täcka det nuvarande fotbollsplaneringsbehovet. Det anses att ifall dessa fotbollsplaneringar bortprioriteras i stadsplaneringen riskerar det att resultera i att fotbollsföreningarna inte har möjlighet att erbjuda plats i föreningarna till alla individer som vill. Dessutom bedöms en ytterligare konsekvens vara att fotbollsspelare flyttar från Stockholm med skälet att deras föreningars tilldelade platser inte motsvarar den ambition som spelaren i fråga har. Ifall detta inträffar bedöms fotbollen i Stockholm riskera att tappa i anseende gentemot övriga landet, vilket i förlängningen anses kunna äventyra både Stockholms bredd- och elitverksamheter.

Referenslista

Aftonbladet (2016a). *Agera – annars slutar våra unga med fotboll.*

<http://www.aftonbladet.se/debatt/article22535134.ab>.

[Hämtad:2016-03-17]

Aftonbladet (2016b). *Vi satsar en miljard på nya anläggningar.*

<http://www.aftonbladet.se/debatt/article22563248.ab>

[Hämtad:2016-03-17]

Folkhälsomyndigheten. (2016). *9. Fysisk aktivitet.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/livsvillkor-och-levnadsvanor/folkhalsans-utveckling-malomraden/fysisk-aktivitet/>

[Hämtad 2016 -04-30]

O'Reilly, N., Berger, I.E., Hernandez, T., Parent, M.M., Séguin, B. (2015). Urban sportscares: An environmental deterministic perspective on the management of youth sport participation. *Sport Management Review*, 18(2), ss. 291-307. [doi:10.1016/j.smr](https://doi.org/10.1016/j.smr.2014.07.003) [HYPERLINK "http://dx.doi.org.proxy.lnu.se/10.1016/j.smr.2014.07.003".2014.07.003](http://dx.doi.org.proxy.lnu.se/10.1016/j.smr.2014.07.003)

[Hämtad 2016-03-17]

Oughton, C. & Tacon, R. (2007) *Sport's contribution to achieving wider social benefits*. A report for the Department of Culture Media and Sport. London: Birkbeck.

[http://www.academia.edu/1140301/Sports contribution to achieving wider social benefits](http://www.academia.edu/1140301/Sports_contribution_to_achieving_wider_social_benefits)

[2016-04-25]

Riksidrottsförbundet. (2016). *Anläggningar och idrottsytor*.

<http://www.rf.se/Distrikt/StockholmsIdrottsforbund/Undermeny/Verksamhetsomraden/Anlaggningar/>

[Hämtad 2016-02-03]

Idrott och socialt entreprenörskap - en utmaning för idrottsrörelsen

Daniel Bjarsholm, daniel.bjarsholm@lnu.se

Doktorand Institutionen för idrottsvetenskap Malmö Högskola

Per Gerrevall, per.gerrevall@lnu.se

Professor, Institutionen för idrottsvetenskap, Linnéuniversitetet

Susanne Linnér, susanne.linner@lnu.se

Fil. dr. pedagogik, Institutionen för idrottsvetenskap, Linnéuniversitetet

Tomas Peterson, tomas.peterson@mah.se

Professor, Institutionen idrottsvetenskap, Malmö högskola.

Katarina Schenker, katarina.schenker@lnu.se

Fil. dr. pedagogik, Institutionen för idrottsvetenskap, Linnéuniversitetet

Socialt entreprenörskap kan ses som en kritik mot att samhällsstödet inte är tillräckligt. Kritiken kan vara riktad mot såväl det offentliga som det privata. De sociala entreprenörerna skapar en verksamhet som de erbjuder en viss målgrupp, som uppfattas vara i behov av just denna verksamhet. Och liksom målgruppen kan vara i behov av denna verksamhet så kan samhället också uppfattas behöva verksamheten. Ibland är det till och med så att staten ringar in problemen och ger idrottsrörelsen i uppdrag att lösa dem, vilket då kräver att den utmanar och utvecklar sin egen verksamhet.

Socialt entreprenörskap handlar om att lösa sociala problem genom att bryta och förändra befintliga mönster i samhället - helt enkelt bidra på ett gränsöverskridande sätt med något gott till samhället.

Den svenska staten har i flera omgångar valt att stötta idrottsrörelsen med extra medel via Idrottslyftet för att fler ska idrotta och för att fler ska stanna kvar inom idrottsrörelsen. Dessa två uppdrag kan ses som utmaningar som idrottsrörelsen inom sin ordinarie verksamhet inte hanterat tillräckligt bra. I samband med förbundsstyrda nationella utvärderingarna av Idrottslyftet påpekade vi bland annat att många föreningar använde tillskottet av medel för att söka utöka den befintliga verksamheten, det vill säga de satsade på mer av samma sak. Men vi mötte också projekt som kan beskrivas som socialt entreprenöriella (Gerrevall m.fl. 2012; Hedenborg m.fl. 2012).

Förändrade samhällsvillkor öppnar upp för socialt entreprenörskap även inom idrotten. Socialt entreprenörskap kan vara svaret på vissa av idrottsrörelsens problem, så som det också kan vara svaret på vissa av samhällets problem. Socialt entreprenörskap inom idrottsrörelsen har annars inte varit föremål för vetenskapliga studier.

Projektet Socialt entreprenörskap inom idrotten är en vidareutveckling av Linneuniversitetets och Malmö högskolas utvärderingarna av Idrottslyftet. Syftet med projektet är att undersöka fenomenet socialt entreprenörskap med idrotten som medel och där målet är social utveckling och en levande landsbygd – ur lokalt, regionalt och nationellt perspektiv, med fokus på verksamheter i Småland och Skåne. Projektet, som är finansierat av Familjen Kamprads stiftelse, befinner sig nu i en slutfas av första projektperioden.

En forskningsgenomgång över området socialt entreprenörskap och idrott visar att forskningsområdet är nytt och det är få som forskar och publicerar sig inom området (Bjärsholms, under review). Från 2014 har dock antalet publicerade artiklar som är vetenskapligt granskade ökat markant. Inom forskningsprojektet är socialt entreprenörskap i fokus, emellertid visar litteraturgenomgångens att socialt entreprenörskap och Corporate Social Responsibility (CSR) används som om de betyder samma sak. Detta trots att CSR är en del av ett kommersiellt entreprenörskap vars strävan är ekonomisk vinst, medan det sociala entreprenörskapets primära mål är att stärka människors sociala tillvaro (ibid). Flera av studier handlar om målen för de entreprenöriella verksamheterna, hur de bedrivs och hur de finansieras. Idrott finns med i flertalet av artiklarna endast för att verksamheten som studeras råkar ha en idrottslig kontext. Kort sagt visar studien att på en avsaknad av forskning om socialt entreprenörskap inom specifikt idrotten. Ett landsbygdsfokus lyser dessutom helt med sin frånvaro i de kartlagda forskningsartiklarna.

Under projektets gång har en tentativ beskrivning av socialt entreprenörskap inom idrotten vuxit fram. Beskrivningen finns i form av kriterier som kontinuerligt prövas i relation till olika verksamheter som vi studerar. De fem kriterierna är:

- Socialt entreprenörskap inom idrotten karakteriseras av en verksamhet som på ett konfliktfyllt sätt korsar gränser mellan samhällets olika sektorer.
- Socialt entreprenörskap inom idrotten använder idrotten som medel, inte som mål.

- Socialt entreprenörskap inom idrotten använder pengarna (vinsten) som medel, inte som mål.
- Det ”sociala” inom idrottens sociala entreprenörskap är definierat utifrån statens mål för idrottsverksamheten, och har samma innehåll som begreppet föreningsfostran.

En av verksamheterna som är med i studien kan betraktas som ett typexempel för socialt entreprenörskap inom idrotten och som bidrar till en levande landsbygd. På orten finns en stiftelseägd folkhögskola, en statlig ungdomsvårdsskola och en ideell fotbollsförening. Alla tre samverkar sedan många år tillbaka, två av dem ger jobb med inkomst och den tredje ger sysselsättning och sammanhållning på fritiden. De flesta på orten är medlemmar i idrottsföreningen. Tillsammans utgör de det sociala kittet. Ungdomar på ungdomsvårdsskolan spelar i föreningens lag. Det är fotbollsföreningen som styr mycket av ortens utveckling, den ger uppdrag till och skapar avtal med kommunen, ett företag inom hotell & konferens och andra mindre entreprenörer. Huvudmålsättningen är att skapa livskvalitet och mervärde för boenden på orten. Varje vår kommer ett stort antal fotbollslag på läger. De bidrar till klubbens goda finanser, som i sin tur bidrar till en hållbar utveckling för hela orten. Även hotellet får sin verksamhet att gå runt tack vare lägerverksamheten. Entreprenöriell verksamhet bör, enligt föreningen, inte tjäna pengar på de boende, istället är det önskvärt att utomstående, som turister och idrottsföreningar, ska bidra till ortens intäkter. Landsbygden behöver för sin livaktighet parera händelser och beslut i kommunen, det kan exempelvis handla om att skolor och andra institutioner och arbetsplatser läggs ner.

För att kunna göra det sociala entreprenörskapet framgångsrikt behöver man därför förstå dels idrotten som samhällelig institution och det samspel som äger rum med landsbygdens föreningar, dels de specifika villkor som råder i termer av den kultur eller de normer och värden som verksamheten vilar på.

Det har historiskt varit naturligt att vända sig till idrottsrörelsen när samhället (regering och riksdag) har velat aktivera det civila samhället. Ända sedan den stora statliga utredningen ’Idrott åt alla’ 1969 har det varit en klart uttalad målsättning att samhället ser idrotten som en aktiv samarbetspartner när det gäller att verka för bättre folkhälsa, mer jämlikhet, ökat integration, mer demokrati, större tillgänglighet till fritidsaktiviteter etc. Emellanåt kommer propåer om att idrotten ska lösa samhällets problem. Ett tidigt exempel är kampanjen ”Spola

kröken”, som pågick under 70- och 80-talet och som handlade om att idrotten skulle bidra till en sundare syn på alkohol. Ett nutida exempel är att regeringen inför 2017 avsatt 84 miljoner kronor till RF:s arbete med etablering för asylsökande och nyanlända. Regeringen menar att förutom att erbjuda bra aktiviteter för motion och social gemenskap kan idrotten också vara en bra väg in i det svenska samhället.

Genom forskningsprojektet 'Socialt entreprenörskap inom idrotten' har vi mött flera som har denna inriktning. (Schenker et.al 2014, Peterson & Schenker 2015, Schenker & Peterson, under review, Bjärsholm, under review, Schenker, under review and Bjärsholm et.al, to be submitted).

Ett av projektet vi studerar startade för 3 år sedan och syftet var från början att använda idrotten som en väg att göra något för unga somaliska tjejer som kommit till Sverige. Projektet startades av en ung tjej som själv kom till Sverige som 15-åring. Genom dörrknackning har hon erbjudit unga tjejer en social- och idrottslig verksamhet. Inledningsvis fanns det ett litet stöd genom att ABFs lokaler fick användas vid ett tillfälle i veckan. Efterhand växte gruppen och det blev ett 30-tal unga tjejer, med olika nationaliteter, som en gång i veckan träffades för att spela fotboll. I dagsläget finns det två fasta tider i veckan och ca 100 fotbollsspelande tjejer på listan. Det är en närvaro på mellan 16-45 tjejer vid varje tillfälle.

En dörr in till hallen öppnas. Bollarnas rytm mot golvet förändras i takt med den musik som strömmar ut ur högtalarna. På golvet sitter 18 tjejer med olika utseenden, olika kläder, olika bakgrund, olika livsberättelser, men det som förenar är att de vill spela fotboll.

Allt började när jag kom till Sverige som 15-åring. Vi hamnade på ett litet ställe mitt i skogen och ingen vågade prata med mig. Tjejerna i klassen spelade fotboll på kvällarna. Fotbollen blev min väg in i gemenskapen. Hur kan jag göra något mer för de ungdomar och tjejer som kommer hit. Skulle fotboll på ett lite annorlunda sätt vara en väg. Detta blev min drivkraft...

Många pratade hela tiden om att ha en förening. Ha en förening? Bygga en organisation? Det blir ju bara så krångligt. Jag ville lägga alla min energi på tjejerna och på att verkligen få en verksamhet med många tjejer. Jag bara körde och lyssnade inte. Ingen förening, inga pengar? Hur svårt kan det vara?

Fotboll är inte bara sport- fotboll är gemenskap. Vi skapade egna regler. Inte fotbollsregler. Om du bryter en fotbollsregel så bryter du spelet. Bryter du en regel hos oss så bryter du gemenskapen.

Citaten ovan är ett litet utdrag från den empiri som framkommit (Linnér to be submitted). Projektet drivs fortfarande av samma tjej som vid uppstarten. En ny verksamhetsform har skapats och resulterat i att man har nått barn- och ungdomar som annars i mycket har stått utanför idrotten. Det är ett projekt och en verksamhet som startat upp och där idrotten ses som ett medel för att göra socialt gott. Processen kan däremot liknas vid en berg-och-dalbana och den har långt ifrån varit enkel. En del av förklaringarna går att finna att processen och verksamheten har rört sig i ett gränssnitt mellan den informella, den ideella och den offentliga sektorn.

Inom ramen för forsknings- och utvecklingsprojektet har vi studerat ett antal verksamheter som kreativt utvecklat nya relationer med det omgivande samhället och korsade gränser mellan olika samhällssektorer. Resultat från projektet kommer framöver att synliggöras via olika former av publikationer. Vi har bland annat kunnat konstatera att:

- Det finns mycket lite forskning i Sverige om socialt entreprenörskap där idrotten utgör medel. Ett landsbygdsfokus saknas helt.
- Stadens och landsbygdens förutsättningar är olika, vad som är ett problem i staden behöver inte utgöra ett problem på landet, och vice versa. Ett stadsperspektiv tar inte hänsyn till landsbygdens kontext.
- Idrottsföreningar på landsbygden som står för ett socialt entreprenörskap intervenerar också på andra områden än fritidens, och kan påverka förutsättningarna både för kommunen och arbetsmarknaden.

Projektet går också att följa via vår hemsida: seidrott.se

Utifrån ´etablering för asylsökande och nyanlända´ funderar vi över om de kan bli bättre integrerade med hjälp av idrotten. Vad är det som asylsökande och nyanlända i sådana fall ska integreras in i? På vilka sätt tänker man att idrottsverksamheten är bra för barn och unga och

hur etableras kontakt med de ungdomar som särskilt behöver dessa sociala insatser? Vilken fostran är det som egentligen sker? Och vilka krav kommer att ställas på det sociala entreprenörskapet?

Referenser

Bjärsholm, D (under bedömning) Sport and social entrepreneurship – A literature review. *Journal of Sport Management* – Special issue “Blurring Sector Boundaries & New Organizational Forms”.

Bjärsholm, D & Gerrevall, P & Linnér, S & Peterson, T & Schenker, K (ska skickas in) Ethical Considerations in Researching Sport and Social Entrepreneurship.

Gerrevall, P, mfl. Idrottslyftets externa utvärdering. 2012.

Hedenborg, S. mfl. Idrottslyftets externa utvärdering. 2012.

Linnér, S. (ska skickas in) Fotboll där ingen dömer - ett integrationsprojekt för unga tjejer.

Peterson, T & Schenker, K (2015) *KIOSK. Om idrott och socialt entreprenörskap*. Lund: Bokbox.

Peterson, T & Schenker, K (under bedömning) Sport and Social Entrepreneurship in the Swedish context. *Sport in Society*.

Schenker, K & Gerrevall, P & Linnér, S & Peterson, T. (2014) Socialt entreprenörskap i en match utan regler. *Svensk Idrottsforskning* (4): 41-44.

Schenker, K (under bedömning) Teaching physical activity – a matter of health and equality? *Scandinavian Journal of Educational Research*.

Den omoderna idrotten: Idrottskontexten halkar efter jämställdhetsutvecklingen – och flickorna är de som får lida mest

Elin Pettersson, Pedagogiska institutionen, Umeå Universitet

Inledning

Idrotten har i alla tider varit en arena där mannens deltagande uppmuntras och hyllas medan kvinnans närvaro ifrågasätts (Andreasson, 2007; Coakley & Pike, 2009; Fundberg, 2003; Gilenstam, Karp & Henriksson-Larsén, 2008; Tredway, 2013). Det är de socialt konstruerade manliga egenskaperna som ofta identifieras som önskvärda och eftersträvansvärda idrottsliga kvaliteter (Andreasson, 2007; Eng, 2008; Tredway, 2013; Waldron, 2015) varför en flicka eller kvinna som är extraordinärt duktig på sin idrott förmodas ofta vara homosexuell. Genom att förmoda att den duktiga idrottskvinnan är homosexuell, i ett försök att få kvinnan att närma sig mannen och dess stereotypa maskulina egenskaper, förklaras det idrottsliga fenomenet (Andreasson, 2007; Eng, 2008; Tredway, 2013; Waldron, 2015).

Genus, de socialt konstruerade könsrollerna, reproduceras ständigt inom idrotten (Andreasson, 2007; Coakley & Pike, 2009; Eliasson, 2001; Fredricks & Eccles, 2005). Genom att tillskriva mannen och kvinnan olika egenskaper ifrågasätts alla människor som inte uppfyller dessa könsroller (Coakley & Pike, 2009; Connell, 2009; Fausto-Sterling, 2005; Larsson & Fagrell, 2010). Reproducering av genus sker genom talet, vilket är en ständigt pågående process inom idrotten (Eliasson, 2001; Eng, 2008; Fundberg, 2003). Genom ord som används som skällsord och slagord förstärks den heterosexuella mannen som norm.

Antagandet om mannen och kvinnan som varandras motsatser är orsaken till isärhållningen av könen som startar tidigt inom idrottskontexten trots att det inte är förrän i puberteten som de idrottsprestationsbaserade biologiska, anatomiska och fysiologiska skillnaderna blir märkbara (Eliasson, 2001; Larsson & Johansson, 2012). Särskiljandet av könen tycks missgynna det kvinnliga könet redan från barnsben då olika behandling av flickor och pojkar genererar olika förutsättningar när det gäller idrottsprestation (Henriksson-Larsén, 1995). Detta särskiljande resulterar i en ojämställdhet när det kommer till möjligheten att delta, utvecklas och elitsatsa inom sin idrott samt chansen att leva på sin idrott i form av lön, sponsorkontrakt och

medieexploatering (Coakley & Pike, 2009; Gilenstam, Karp & Henriksson-Larsén, 2008). Genom att betrakta män och kvinnor som varandras motsatser tillskrivs olika idrotter olika könstillhörigheter baserat på de egenskaper som är önskvärda inom de olika idrotterna (Andreasson, 2007; Coakley & Pike, 2009; Gilenstam, Karp & Henriksson-Larsén, 2008; Strandbu & Hegna, 2006).

Magisteruppsatsen, som är en idrottspedagogisk intervjustudie, syftar till att undersöka synen på kön, genus och sexualitet i relation till lagidrotten hos idrottande flickor och pojkar i åldern 11 – 13 år, samt om synen skiljer könen åt. Intervjuerna är utförda på sex enkönade fokusgrupper med fyra till sex barn i vardera grupp i en fotbollsförening i en mellanstor stad i Sverige. Uppsatsens frågeställningar är:

- Vad anses vara manligt och vad anses vara kvinnligt inom lagidrotten?
- Hur värderas kön, genus och sexualitet inom lagidrottskontexten?
- Hur uppfattas idrott i relation till könstillhörighet?

Teoretisk utgångspunkt

De teorier som ligger till grund för de teorier som uppsatsens resultat analyserats mot är essentialism, föreställningen om någonting fast och oföränderligt, och konstruktionsim som motsatsen till essentialism (Caudwell, 2006; Larsson, 2001; Larsson & Johansson, 2012). Två av teorierna som resultatanalysen utgår från är en- och tvåkönsmodellen (Larsson & Fagrell, 2010). Enkönsmodellen utgick ifrån att det enbart finns en kropp, mannens kropp, och att kvinnans kropp ansågs vara en sämre version av mannens. Tvåkönsmodellen innebar att det fanns två olika kön, mannen och kvinnan, där kvinnan betraktades som mannens motsats. Begreppet heteronormativitet, som innebär att alla förmodas vara heterosexuella till motsatsen bevisats som resultatet av den heterosexuella mannen som norm (Magnusson & Marecek, 2010), används som teori i analyserandet av de delar i uppsatsen som berör sexualitet. Magisteruppsatsen utgår ifrån kön som både fast och föränderligt där könen är fasta ur ett biologiskt, anatomiskt och fysiologiskt perspektiv (Connell, 2009; Larsson, 2001) men samtidigt föränderliga ur ett genusperspektiv som visar på hur sociala aspekter kan forma biologiskt, anatomiskt och fysiologiskt kön (Fausto-Sterling, 2005; Henriksson-Larsén, 1995; Larsson & Johansson, 2012).

Begreppet *genus*, eller *social kön*, innebär en social konstruktion av kön (Connell, 2009) och används i analyserandet av uppsatsens resultat. Genus reproduceras medvetet men framförallt omedvetet, bland annat genom språket. Genus handlar om tillskrivna egenskaper som baseras på två, vad som uppfattas vara, motsatser; manlighet och kvinnlighet (Connell, 2009; Larsson, 2001; Larsson & Fagrell, 2010). Dessa två, mannen och kvinnan, betraktas som två skilda varelser. Dock är genus någonting föränderligt, något socialt konstruerat av människan, och bör betraktas som en konstant pågående process som frambringar kön. Genus är något som ständigt reproduceras genom hur vi agerar, pratar, resonerar och så vidare, och är något som förstärks när könen hålls åtskilda. Uppsatsens resultatanalys utgår även från genusteorin *genusystemet* (Hirdman, 2001) som baseras på två principer, isärhållningen av könen och uppfattningen om mannen som norm. Det manliga könet och det kvinnliga könet blir automatiskt tilldelade olika uppgifter, roller och positioner och betraktas som varandras motsatser där mannen värderas högre än kvinnan.

Analys och diskussion av resultat

Uppsatsens resultat, det vill säga de intervjuade fotbollspelande pojkarna och flickorna, bekräftar att den heterosexuella mannen verkar som norm i dagens idrottskontext. Både flickorna och pojkarna anser att män är bättre än kvinnor på fotboll. Flickorna tycks dock slitna mellan denna uppfattning och övertygelsen om att de är bra och bör värderas lika högt som det motsatta könet. Flickorna och pojkarnas syn på kön, genus och sexualitet är relativt lika, dock tycks flickorna identifiera den problematik som den manliga normen medför för damidrotten i högre grad än vad pojkarna gör. Flickorna tycks även besitta en mer öppen attityd gällande kön och sexualitet i relation till idrottsval då de tenderar till att se på idrotten på ett mindre heteronormativt sätt jämfört med pojkarna.

Trots att samhället, med hjälp av jämställdhets- och likabehandlingsarbete, förändrat denna syn tycks idrottskontexten ligga efter i denna utveckling då männen prioriteras och lyfts som överlägsna kvinnan. Att mannen betraktas som norm inom idrottskontexten tycks vara grundproblematiken för en rad orättvisor såsom exempelvis ojämställdheten i möjligheten att delta, utvecklas och elitsatsa inom sin idrott samt chansen att leva på sin idrott i form av lön, sponsorkontrakt och medieexploatering (Coakley & Pike, 2009; Gilenstam, Karp &

Henriksson-Larsén, 2008). Vetskapen om ojämställdheten inom idrotten är närvarande hos barnen där en av pojkarna uppger den manliga normen som orsaken till problematiken.

”Det har alltid varit killen som är den viktiga personen.” – Pojke, 12 år.

De intervjuade barnens framtidsdrömmar skiljer sig åt. Pojkarna drömmer om att bli fotbollsproffs medan flickorna upplever att det knappt är någon idé att ens drömma. Citaten beskriver pojkarna och flickornas framtidssyn när det gäller fotbollen:

”Det är ju som ett jobb men man måste ju ha något på sidan.” – Flicka, 12 år.

”Jag ska spela i Real Madrid.” – Pojke, 12 år.

”Man måste ju ha en plan B. Chansen är ju väldigt liten.” – Flicka, 13 år.

”Först Gävle IF och sedan Liverpool. Och sedan tränare i Champions League.” – Pojke, 12 år.

Idrotten som kontext upprätthåller bilden av att män och kvinnor är olika då könen varken idrottar eller tävlar tillsammans eller mot varandra (Andreasson, 2007; Gilenstam, Karp & Henriksson-Larsén, 2008). Isärhållningen upprätthåller genus (Hirdman, 2001) vilket ifrågasätts av de intervjuade barnen såväl som forskare (Eliasson, 2001; Larsson & Johansson, 2012) när det kommer till barnidrott då de fysiska skillnaderna könen emellan inte uppkommer förrän i puberteten. Flickorna tycks vara de som förlorar mest på isärhållningen då de socialt konstruerade uppfattningarna kring olikheterna könen emellan resulterar i olika behandling vilket i sin tur genererar olika idrottsprestationer (Henriksson-Larsén, 1995). En av flickorna beskriver isärhållningens konsekvenser på följande sätt:

”Killarna blir ju bättre än tjejerna... Det är ju oftast tjejer som trycks ner.” – Flicka, 12 år.

Mannen som norm tycks även vara grunden i den heteronormativa bild som idrotten representerar där andra sexualiteter blir ifrågasatta, förminskade och uteslutna (Larsson, 2001; Larsson & Fagrell; 2010; Magnusson och Marecek, 2010; Zipp, 2011). Den manliga normen tillhandahåller även olika idrotter olika kön (Andreasson, 2007; Coakley & Pike, 2009; Gilenstam, Karp & Henriksson-Larsén, 2008; Strandbu & Hegna, 2006), beroende på de egenskaper som eftersträvas inom idrotten, vilket upprätthåller de stereotypa könsrollerna. De stereotypa könsrollerna upprätthåller genusordningen (Connell, 2009) och ifrågasätter, förminskar och utesluter människor som antar det motsatta könets tillskrivna egenskaper. Resultatet av detta blir att barn tvingas välja idrotter utefter sitt kön snarare än utefter intresse.

På detta sätt reproduceras genus, tillsammans med bilden av ishockeystjärnan som man, fotbollslandslaget som män och ansiktet för Nike fotbollsskor tillhörande en man. Barnen i min studie har, trots sin relativt unga ålder, flera exempel som styrker den bild som jag med hjälp av forskning målar upp ovan. Skillnaderna könen emellan i möjlighet till utövande och möjlighet att leva på sin idrott lyfts av både flickorna och pojkarna. Genom intervjuerna bekräftas bilden av mannen som norm och kvinnan som mindre värd. Barnen ifrågasätter normen samtidigt som de producerar och reproducerar den. De bekräftar även att olika idrotter tillskrivs olika kön och sexualiteter och att dessa uppfattningar är högst närvarande inom idrottskontexten, även om de själva inte verkar hålla med om allt till fullo. Barnen tillskriver män tuffa, farliga och våldsamma idrotter medan idrotter som anses kvinnliga är lugna, mjuka och vackra. De anser att alla ska få utöva den idrott de vill oavsett kön eller sexualitet men under intervjuernas gång blir det tydligt hur barnen brottas med nytänkande och gamla normer och värderingar. Det är okej för en kille att dansa balett samtidigt som de erkänner att de skulle tycka att det var lite annorlunda, kanske till och med att skratta åt det. En av pojkarna särskiljer könen åt genom att tillskriva könen olika idrottsliga egenskaper och intressen:

”... amerikansk fotboll och rugby är mer till killar än vad det är till tjejer, för man blir ju hur skadad som helst i rugby, man blir ju typ, man dör ju ibland...” – Pojke, 13 år.

Genus reproduceras också kontinuerligt genom talet (Connell 2009; Eng, 2008; Eliasson, 2001; Fundberg, 2003; Larsson & Fagrell, 2010; Zipp, 2011), både inom föreningsidrotten och inom spontanidrotten. En fotbollsspelare som inte gör mål får höra att hen sparkar som en tjej, ett barn som inte träffar på idrottslektionens brännboll får höra att hen slår som en flicka och en motionslöpare som joggar istället för att springa får höra att hen springer som en tant. Allt i syfte att tydliggöra vad personen gör inte är bra, vilket reproducerar bilden av kvinnan som icke hemmahörande på idrottsarenan. Den homosexuella, framförallt bögen, är inte heller hemmahörande inom den idrottsliga kontexten vilket tydliggörs när ordet bög används som slagord, skällsord eller identifierande av någonting dåligt (Eng, 2008; Fundberg, 2003). Detta kan tolkas som att vara bög innebär att inte vara manlig nog och därför vara sämre, oönskad och icke välkommen. Användandet av ordet bög tolkas inte bara som förminskande av manlighet, utan också som ett ökande av kvinnlighet, som att vara bög innebär att personen i fråga är mer kvinna än man. Syftet med att kalla någon bög i negativ mening kan tolkas som ett försök att likna bögen vid kvinnan i syfte att förminska, trycka ner och sära. Kvinnan, och den homosexuella mannen, blir i idrottens tal någonting som inte eftersträvas, önskas eller

accepteras. De intervjuade barnen i min studie vittnar om att dessa intryck förekommer och en av flickorna uttalar sig på följande sätt gällande dessa uttryck:

”Det kan nästan vara förnedrande att vara som en tjej.” – Flicka, 13 år

Slutsatser

Studien syftade till att undersöka synen på kön, genus och sexualitet i relation till lagidrott hos de intervjuade barnen, samt om flickornas och pojkarnas syn skiljer dem åt. Barnens syn kan betraktas som ett upprätthållande av mannen som norm där det som anses kvinnligt och homosexuellt uppfattas som oönskat. Barnen särskiljer könen och betraktar kön som någonting fast. De beskriver kön som någonting centralt genom identifierandet av de eftersträvansvärda fotbollsegenskaperna som manliga. Barnen har tydliga uppfattningar om vad som anses vara manligt respektive kvinnligt inom idrottskontexten, uppfattningar de till största del själva tycks dela. Barnen reproducerar en biologisk, anatomisk och fysiologisk syn på könen där männen med sin fysik värderas högre inom fotbollskontexten. Värderingen som görs av kön reproduceras även genom genus där de olika könen tillskrivs olikheter baserat på stereotypa könsroller. Både pojkarna och flickorna tycks ha en motstridig inställning kring idrott och kön då de anser att alla kan utöva den idrott de vill, oavsett könstillhörighet, samtidigt som de tillskriver olika idrotter olika kön beroende på dess egenskaper. Barnen värderar även sexualitet ur ett heteronormativt synsätt. De uppger att vissa idrotter har en homosexuell stämpel beroende på utövarens kön. En pojke som utövar en idrott som anses vara kvinnlig kategoriserar som homosexuell medan en flicka som sysslar med en idrott tillskriven männen skulle betraktas som häftig då hon genom sin idrott närmar sig normen. Barnen tycks slitas mellan olika värderingar och normer där de delar värderingen om den heterosexuella mannen som norm samtidigt som många av dem ifrågasätter den.

För att skapa samma förutsättningar för att människor, oavsett kön eller sexualitet, ska få samma möjligheter inom idrotten måste det jämställdhets- och likabehandlingsarbete som utförs i stora delar av samhället även appliceras inom idrotten. Så länge mannen betraktas som norm kommer alltså jämställdheten lysa med sin frånvaro. Jämställdhets- och likabehandlingsarbetet måste ske på samtliga plan och nivåer inom idrottskontexten. Idrottskontexten måste överge sina könsstereotypa föreställningar kring barns egenskaper och intressen, skapa jämställda chanser till deltagande, elitutövande och förenings- och

förbundstjänster och tvätta bort den nedvärderande jargong som reproducerar genus. Media måste också delta i jämställdhetsarbetet genom att ge damidrotten lika stor plats som herridrotten. Genom att göra både män och kvinnor, inom samtliga idrotter, till idrottsstjärnor skapas idoler som barnen kan relatera till, vilket i sin tur kan bibehålla och öka intresset för idrotten. Idrotten är en kontext som innehåller fostran, samarbete och disciplin, men även självförtroende, glädje och hopp om en lyckad framtid. Idrottskontexten måste moderniseras och utvecklas i takt med samhällets andra kontexter gällande jämställdhet för att uppnå en rättvis plattform för alla människor, avsett kön och sexualitet.

Referenser

Andreasson, J. (2007). *Idrottens kön: Genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag*. Kalmar: Jesper Andreasson.

Caudwell, J. (2006). *Sports, sexualities and queer/theory*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Coakley, J & Pike, E. (2009). *Sports in Society: Issues and Controversie*. London: McGraw-Hill Higher Education.

Connell, R. (2009). *Om genus*. Göteborg: Diadalos.

Eliasson, I. (2001). Gendered socialization among girls and boys in children's football teams in Sweden. *Soccer & Society*. 12 (6): 820-833.

Eng, H. (2008). Doing Sexuality in Sport. *Journal of Homosexuality*. 54 (1/2): 103 – 123.

Fausto-Sterling, A. (2005). Bare bones of sex: Part 1, Sex and gender. *Signs*. 30 (2): 1491-528.

Fredricks, J. A. & Eccles, J. S. (2005). Family Socialization, Gender, and Sport Motivation and Involvement. *Journal of sport & exercise psychology*. 27: 3-31.

Fundberg, J. (2003). *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm: Carlsson.

Gilenstam, K., Karp, S. & Henriksson-Larsén, K. (2008). Gender in ice hockey: women in a male territory. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*. 18 (2): 235-249.

Henriksson-Larsén, K. (1995). *Medicinsk och fysiologisk forskning om kvinnor och idrott 1990-1993. Del 2*. Stockholm: Sveriges Riksidrottsförbund.

Hirdman, Y. (2001). *Genus - om det stabilas föränderliga former*. Malmö: Liber.

Larsson, H. (2001). *Iscensättning av kön i idrott: En nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan*. Stockholm: HLS.

Larsson, H. & Fagrell, B. (2010). *Föreställningar om kroppen. – Kropp och kroppslighet i pedagogisk praktik och teori*. Stockholm: Liber.

Larsson, H. & Johansson, S. (2012). *Genus och heteronormativitet inom barn- och ungdomsidrott. Könsmönster i idrottsdeltagande och regelverk inom idrott*. (Rapport, Idrottslyftet.) Stockholm: Riksidrottsförbundet. Tillgänglig från <http://www.rf.se>

Magnusson, E. & Marecek, J. (2010). *Gender and culture in psychology: Theories and applications*. Stockholm: Natur och Kultur.

Strandbu, Å. & Hegna, K. (2006). Experiences of body and gender identity among young female Norwegian basketball players. *Sports in Society*. 9 (1): 108-127.

Tredway, K. (2013). Judith Butler redux – the heterosexual matrix and the out lesbian athlete: Amelie Mauresmo, gender performance, and women's professional tennis. *Journal of the Philosophy of Sport*. 41: 163 – 176.

Waldron, J. J. (2015). It's Complicated: Negotiations and Complexities of Being a Lesbian in Sport. *Sex Roles*. 74: 335 – 346.

Zipp, J. F. (2011). Sport and Sexuality: Athletic Participation by Sexual Minority and Sexual Majority Adolescents in the U.S. *Sex Roles*. 64: 19 – 31.